

№ 38 (247) 17 верасьня 2001 г.

НАША НІВА

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пяцідзесят

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

Ляяльнасьць КДБ

Перавод Урала Латыпава і Станіслава Князева на самыя важныя пасады ў бюракратычнай вэртыкалі — праўа таго, што систэма КДБ канчаткова стала ляяльна да беларускай дзяржавы.

Беларусізавалася па-свойму. Кадэбісты перасталі разглядаць сябе "апошнімі вартавымі СССР". Цяпер яны адданыя РБ, хоць і ўяўляюць сабе беларускія інтарэсы своеасабліва, хоць і буяе яшчэ цемпрашальства ў ніжэйшых эшалёнах спэцслужбаў. Пакуль яшчэ верныя не Беларусі, а Рэспубліцы Беларусі. Але ўжо верныя. Вось так, крыва, па-кроольску, Лукашэнка здолеў беларусізаўца спэцслужбы.

Рэфармаванье беларускіх спэцслужбаў было абмежаваным. З аднаго боку, КДБ захаваў і памнажае спадчыну Дзяржынскага, займаючыся перавыхаваннем пастаў, інфільтруючыся ў нацыянальнастъчнае падпольле. Зь іншага, нашыя спэцслужбы ўсё ж хутчэй кантролююць арганізованую злачыннасць, чым зрастоўца зь ёй, — а гэта на абрашарах СНД рэдкасць. Ствараныне канкурэнцыйнае систэмы (Рада бясспекі, спэцслужбы МУС і памежных войскаў, розныя аддзелы КДБ) спрыяле ўзаемаправерцы. Справа "эскадрана съмерці" паказвае, што цяпераш-

няя систэма сілавых органаў здольная нават да самаачыщэння. Хоць Бацька, ясная реч, кантролюе яе цалкам.

Урал Латыпав

мок ньюёрскіх тэрактаў, ды яшчэ й пад прыкрыццём Мясяніковіча, які даўно прасіўся на вольныя хлябы.

Латыпав і Князев ніколі не працавалі ў апараце БССР. Невядома, ці адваражаца "новыя кадэбісты" ператрэсці бюракратычную систэму, аснову якой дагэтуль складаюць "машэраўска-сълюнкоўскія" кадры. А таксама зрабіць так, каб пэрсанальная Сівакоў і Замяталін больш ніколі не ўспылі. Калі наважацца, можна будзе гаварыць, што бэзэсэраўская кадравая абойма памянялася на эрбашнью.

Мясяніковіч свайго часу паслаў сына вучыцца ў маскоўскую школу КДБ — прадэманстраў адунасьць у стылі колішніх маскоўскіх князёў, што адпраўлялі дзяцей закладнікамі ў Аруду. Свет успрыняў бы як *bon ton* зьяўленне нашчадка Латыпава ў беларускім ліце. Ну, хоць бы на месец перад ад'ездам у Гайдэльберскі ўніверсytэт.

Андрэй Дынько

ПАСЬЛЯ ВЫБАРАЎ

Свет не перавярнуўся

Прадказальны вынік выбараў прывёў да прадказальнае грамадзкае дэпрэсіі. Шмат хто загаварыў пра эміграцыю. Апазыцыйная прэса схавала зубкі. Пасыль ілюзія надышло расчараўваныне.

На першы погляд, яня нічога больш нязменнага, чым беларуская мэнтальнасць і беларуская палітыка, але гэта толькі бачнасць. Маладая беларуская нацыя ўдзячна адгукaeцца на кожнае прайяўленне палітычнай

волі, і апошняя выбарчая кампанія таксама істотна нас зъяніла. Ад таго, якія высновы будуть зробленыя з паразы, залежыць, ці адкладзецца выбарчы досьвед у галоах палітыкаў каштоўным капіталам, ці застанецца толькі прыемным успамінам, выкліканым у памяці мабільнымі тэлефонамі, якія масава ўвайшлі ў іх штодзённае жыццё за апошнюю паўгоду.

Працяг на старонцы 3.

"Наша Ніва", "Arche" і "Цмокі" ў Гомелі

29 верасьня ў Гомелі адбудзеца сустрэча рэдактароў "НН" і "Arche" з чытачамі. Прыедуць Валерка Булгакаў, Андрэй Дынько і Андрэй Скурко, а таксама рок-гурт "Цмокі". Pra месца сустрэчы пайнфармуем у наступным нумары.

Даведкі праз тэл. у Гомелі 78-76-02.

ГАЗЭТА ТВАЁЙ ДУШЫ

Уладзімер Арлоў, чытач і аўтар "НН" з 1991 году

Падпіска
на месяц
каштуе
929
рублёў

Для менчукоў
падпіска
на шапкі
"Белсаюздруку"
— 760 рублёў

Падпісны індэкс 63125

Кіяскёркі "Белсаюздруку" адкрыта прызнаюцца, што ім забаронена браць на продаж болей асобнікаў незалежных газетаў. Тому "Нашу Ніву" можна купіць ніякім іншым чынам.

ДЫК ПАДПІСВАЙСЯ!

ПЕРШАЯ КІБЭРВАЙНА

ў беларускім Інтэрнэце.

Як і чаму гэта было
9 верасьня?

Старонка 9.

ПАДПІСНЫ ІНДЭКС 63125

*Мікола Маркевіч:
Яны проходзіца*

Газэце "Пагоня" пагражает закрыццё за "паклён на адрас прэзыдэнта". Канфіскацыя двух нумараў прынесла выданню страты, большыя за 4 млн. рублёў. 27 верасьня долю газэты мае вырашыць Найвышэйшы Гаспадарчы суд.

Старонка 7.

АХВОТНЫХ НЯШМАТ

Паводле звестак дасьледавання, праведзенага Міжнароднай арганізацыяй міграцыі (са штаб-кватэрой у Жэнэве), зъехаць на чужыну на супраць 26% сэрбад, 21% румынад, 18% харватад, па 14% палікаў і беларусад, 13% украінцаў, 11% чехад, 10% славакад і 8% вугорцаў.

Жыцьцё беларускіх імігрантаў у Канадзе — старонка 8.

Амэрыканская трагедыя

Адразу пасыль падзеяў у Амэрыцы інфармацыйныя каналы съвету перапоўніліся да краёў. На тле ўстойлівае тупое нуды, якую заўсёды выклікаюць паведамленыні пра съмерці, вылучаліся дэльце тэмы. Першая — гэта съведчаныя ахвяраў, якія тыя пасыпелі перадаць з борту захопленага самалёта або з падзвінінай Усясьветнага гандлёвага цэнтра. Другая тэма — гэта пошуки выканаўцаў злачынства. Мінулы тыдзень паказаў, як можа пачацца і якой яна будзе — трэцяя съветная вайна. І іншое стала відавочным: трэцяя съветская палітика амбіне Беларусь. Адвайвалі мы сваё. А вось Расея яна, пэўна, не амбіне. Тэракты ў Амэрыцы — старонка 4.

МаліосКансалт

5
наміс
5
од

Віппіраваны
прымаюцца
Падарункі
вітаюцца

Наша Ніва
Рош Гашана!
Рэдакцыя "Нашай Нівы"
віншую ўсіх чытачоў
юдзейскага візнаньня з
Новым, 5762-м годам!

Навіны за тыдзень

Чыгіра мучач

За трэці дні пасля выбараў аднавілася съледства па справе Міхала Чыгіра, якога вінаўцаць у крадзяжкі мільёна даляраў і атрыманы хабар. Хочуць даціснуць палітыка, каб ён утёк з краіны, хоць бы ў Нямеччыну, дзе атабарыўся ягоны старэйшы сын.

Італійская шпіёны

Бізнесмен, грамадзянін Італіі Анджэла Антонія Піу арыштавалі шчэ ў красавіку, але засудзілі толькі на мінультыні. Быццам бы ён здабыў звесткі вайсковага харектару. Суд даў яму 4 з паловы гады турмы. Разам з 50-гадовым італійцам па аўтінавачанні ў здрадзе радзіме судзілі 26-гадовую беларуску Ірыну Вушак. Яна атрымала 4 гады турмы. Абое падалі Лукашэнку просьбу памілаваць.

Сініца ў руках

Звольненая з пасады кіраунічка падатковага інспекцыі Першамайскага раёну Віцебску Людміла Сініца. Яшчэ калі кабета была кандыдаткай у палату прадстаўнікоў, багата каму кінулася ў вочы,

Паводле БелАПАН

Грыватнасці

Турэмны цукар і камсамольскі пернікі

Сей піць гарбату. З пернікамі. Выявілася, што пернік вытворчыці "Magilékhlebpraduktu" называючы "Камсамольскі". Палес па цукар.

Знайшоў маленкі пакецік з менскай піцэры. Паглядзеў, а цукар называеца "Alcatraz-Minsk". Во халера! Алькатрас — гэта ж адна з найбільш вядомых амэрыканскіх турмаў, ператвораная цяпер у музеі. Турэмны цукар, камсамольскі пернік — прыйдзеца піць пустую гарбату.

А.Д., Пінск

Пасьвячэнне ў бульбашы

Штогод пры канцы верасня негарадзкія школьнікі праходзяць узаконеныя Міністэрствам адукацыі абраад ініцыятыў, замаскаваны пад капаныне бульбы. Узамен за дзіцячу працу калгас дзеліца з школай той самай бульбай і буракамі, дзе камбайн, каб настаўнікі моглі пажаць сваё жытва. Раней яшчэ вазіў дзіцячую ўзімку ў цыры на сваім аўтобусе. Цяпер ян мае больші аўтобус, ні бэнзын.

"На бульбе" дзеш спасыцігаючы суровую прафту жыцця: знаёміца з людзьмі працы, удасканаваючы фізычна і маральна, вучыцца шанаваць прыроду роднага края, супрацьстаяць неспрыяльным умовам надвор'я — у часе традыцыйнай восеньскай залевы хаваючы ў лесе, папальваючы першыя цыгаркі з моху ю кляновага лісця... А галоўнае, зарабляючы гроши па капіталістычным прынцыпе "колькі зрабіў, столькі й атрымаў". Што не замінае ім "хадзіць у партызыны", сабатуючы тым самым працэс копкі.

Каб гарадзкія дзяці не мінулі пасьвячэння ў беларусы, раней на бульбу вывозілі таксама студэнтаў ВНУ і навучэнцаў тэхнікумаў. Цяпер гэтая практика занядбаная. Таму і не дасягнем нікак паказыкаў 1990 году.

Андрэй Скурко

Навіны Насладарскія

Пэнсіянэр паменее

У Міністэрстве сацыяльнай абароны кажуць, што з-за дэмографічных зменаў трэба павялічыць пэнсіінікі веcк у краіне на 2 гады — да 57 год для жанчынаў і 62 для мужчынаў.

Яшчэ адзін пасълявыбары "сюрпрыз" рыхтуе нам міністэрства эканомікі: у хуткім часе будзе скасавана перакрыжаване субсыдаваньне, іншымі словамі, прадпрыемствы болей ня будуць кампенсаваць заніжаныя тарыфы на ацяпленіне і электрычнасць для насельніцтва. Адпаведна, уздымуцца цэны на паслугі сувязі і транспарту, а квартплата павялічыцца сама менш у 4 разы.

На спраўдзіліся алтымістич-

ныя прагнозы наконт ураджаю. З-за цяжкасцяў з тэхнікай замест аўяцаных 7 мільёнаў тону божжжа калгасы і саўгасы сабралі толькі 5,5 мільёнаў. Беларусь ізноў будзе купляць божжжа за мяжой.

У Нацбанку Беларусі спадзяюцца атрымаць другую частку стабілізацыйнага крэдыта з Расеі — 3 мільярды расейскіх рублёў. За гэту пазыку мы мусім ахвяраваць нацыянальны валютай — расейскі ўрад мусіць зацвердзіць план пераходу на супольную грошовую адзінку. Міністар Пракаповіч кажа, што такі плян звязаны ўжо да канца гэтага году.

Нафтаперапрацоўчыя прадпрыемствы кампаніі "Лукойл", што экспартуюць сваю прадукцыю ў Беларусь, будуць фарбаваць бэнзін у розныя колеры: марка А-76 будзе чырвонай, а АІ-92 — блакітнай. Такім чынам кампанія хоча спыніць хвалю махлярстваў на аўтазапраўках.

Сяргак Іваноўскі

Музэй чыгункі

У Баранавічах адчыніўся музэй беларускіх чыгункі. Сярод экспанатаў — зменшаная ўдвай копія паравозу, які распачаў рух паміж Менскам і Берасцем у 1871 г. Менавіта той цягнік адлюстроўвани на сеансіяшнім гербе Баранавічаў.

Б.Т.

Візьт Папы: проблема можа быць вырашаная станоўча

Падчас сёлетняга візіту Яна Паўла II у Беларусь? З гэтым пытаньнем мы звязярніміся да съятароў і вернікаў розных канфесій.

УЛАДЫСЛАЎ ЗАВАЛЬНЮК
пробашч Касцёлу Св.Сымона і Алены ў Менску:

Наўрад ці гэта адбүдзеца зараз. Калі гаварыць пра тээрэйтуючую магчымасць візіту, дык ён бы ўзмачніў хрысціянства. Папа адведваў многія краіны "трэцяга сьвету", нагадваў пра заступніцтва за бедных, прыніжаных, выступаў супраць рабства й голаду. Візіт Айца кансалідуе людзей у добрым кірунку. Астатнія павінны рабіць мы самі. Пан Бог ніколі не адварочваўся ад нас.

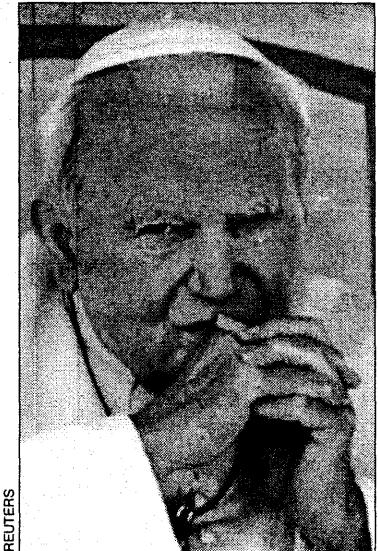
ЯКАЎ ГУТМАН
прэзыдэнт Сусъветнай асацыяцыі беларускіх габрэй:

Прыезд Папы быў бы спробай расцеяць атрутны туман антысемітизму над нашай краінай. Я з удзячнасцю гаварыа, як у 1991 г. у Валожыні мы парадкавалі старасвецкія габрэйскія могілкі. Кардынал Свёйнек адмыслова прыехаў з Пінску й чытаваў молітву на мовах народу Беларусі. А мы — Лявон Баршчускі, Вячаслав Кебіч, Пётра Садоўскі, Алег Трусаў, нябожчык Іван Чыгрынаў, я, яшчэ з пайсотнімі людзьмі — стаялі й слухалі разам. Такое не забываеца.

ТАЦЯНА ПРОЦЬКА

старшыня Беларускага Хэльсінскага камітэту (разам з мужам Зымітром Козырам) паспрыяла стварэнню парапі й будаўніцтву капліцы Св.Валяніціна ў в.Забалца Смалевіцкага раёну):

Папа мае магчымасць наў проста размаўляць з Богам, атрымліваць ад

яго ўказаніні. Ягоны прыезд быў бы дабром для самога гэтага замлі. Людзім далаася б нагода ўсьвядоміць, што каталікі — на нейкай заморскай зыве, а туташня хрысціянская царква. Хай кіраўнік Каталіцкага Царквы адведае й нас, як адведаў амаль усіх наших суседзяў — што ж мы, горшы нейкія?

ВАЛЕР КАЛІНОЎСКІ
журналіст, даследчык беларускага пратэстантызму:

Прыезд Яна Паўла II ў Беларусь бы такіх супяречнасцяў, як ягоны візіт ва Украіну. У Беларусі німа істотных спрэчак між праваслаўнымі і католікамі, якія ў Украіне. Каталіцы і праваслаўніцы цяпер разам фармуюць беларускую культуру. Услед за Шалкевічам многія моглі б засыпаваць: "Яна — праваслаўная, я — католік".

У Менскай епархіі БПЦ мне ветліва даказалі, што маё пытаньне крыху несвоесловавае, і запрасілі задаць яго, калі проблема візіту будзе вырашаная станоўча.

Аптывала Святлану Курс

ПАСЬЛЯ ВЫБАРАЎ

Съвет не перавярнуўся

Працяг са старонкі 1.

Зручна апраўдаць пройгрыш 9 верасьня няўдалым выбарам адзінага кандыдата, як гэта робяць шматлікія актыўніцы правіцы, або абмежаванасцю часу на кампанію, пра якую кажа Ганчарык.

Прасціц было бы, калі б зараз у апазыцыі быў відавочны лідэр. Ня тэрба рабіць з Ганчарыкам ахвярнага казла, аднак не сакрэц, што ягоная палітычна будучыня ня менш прыўкрасная, чым Шушкевічава ці Пазнякава. Дай Бог дэмакратам зарас адстаяць свае пазыцыі ў прафсаюзах увогуле.

На жаль, кампанія Домаша і ягоная хвароба спалілі патэнцыяль гэтага гарадзенца, прывабнага кандыдата ў лідары будучай "суперпартыі", але "непрэзыдэнтабельнага" сёньня. Дык нікто з "сямёркі" ня выявіў сябе асабліва. Месца будучага візві Бацькі вакантнае.

Ад спрошчанага тлумачэння прычына 9 верасьня засыцерагае тое, што апазыцыя прайграла ня найкі адзін сэргант кампаніі — яна саступала патроху на кожным з этапаў, за реалізацыю якіх адказвалі розныя палітычныя сілы.

Мабілізацыйную кампанію апазыцыя скіравала на моладзь і інтэлігенцыю, тады як Лукашэнка сваёй цэллю ў сілавікоў, бізнес-колы, віскоўдці і пэнсіянэрам.

Вылучэніне кандыдата апазыцыі даверыла вузкаму колу самотных палітыкаў, а не максымальна шырокаму прадстаўніцтву, хоць калектыўны розум больш скільны ставіць грамадзкія інтарэсы над прыватнымі.

Ужо сама тое, што Ганчарыка

кансультувалі палітолягі і імідж-мейкеры, якія ў большасці — жыхары Беларусі толькі ў першым-другім-трэцім пакаленіні, абумовіла адварванасць ягонай PR-стратэгіі ад беларускай рэальнасці. Советскай Белоруссии засталося толькі падкрэсліць гэта бліскучай падвойной "Время выбора".

Адзіні кандыдат выйшаў на выбары без праграмы, з аднымі "агульнымі кірункамі". Ягоная кампанія была скіраваная на "балота" — выбараў бяз плюна пазыцыі. Нібыта слушна, але пры гэтым ён разлічваў на народны ўздым. Але "балота" ня зробіць развалюці. Калі праз пяць гадоў у 2005 хлябі нябесныя над Менскам ізноў раскрыюцца. Зрабіць рэвалюцыю могуць людзі із-за, прыехаўшы з Дзяржліўскага і Валожынскага раёнаў на "лазіках", нягледзячы на залевы. А на якіх людзей ідзеі мог разлічваць Ганчарык, нават Пагоні не признаўшы да канца?

"Незалежнае Назіраныне" ўлады таксама сарвалі, аптытаны на выхадзе з участкаў не былі праведзены.

А ўсё, відаць, таму, што фінансавыя рэсурсы апазыцыі былі ў дзясяткі разоў меншыя за Лукашэнкавы. Відаць, меншыя настолькі, наколькі канцэрт Еўдакімава каштавае таньніца за выступ Алсу. Лукашэнка шматмільядным ўльваннемі ў нацыянальную і рэгіональную прэсу, тэлебачаньне, радыё і спэцслужбы прывёў у дзясянне агромністу пралагандысцкую машыну. Дык і перамог у інфармацыйнай вайне.

У кожнага з дробных паражэнняў, з якіх склалася адно агуль-

нае, ёсьць канкрэтныя вінаватыя. Добра было б, каб аналіз памылак пасяцгнуў за сабой кадравыя змены ў апазыцыі. Мета гэтых змены — вярнць людзям веру ў моц апазыцыі. Без такой веры ёй не перамагчы — і сёлетняя кампанія гэта пацьвердзіла.

Ганс-Георг Вік, маючы да беларускіх апазыцыі вельмі ўмоўнае дачыненіне, стаўся, між тым, адным з сымбаліяў ейнасія слабасці. Просты беларус ніколі не павершыць у сілу Захаду і ягоную здатнасць неяк пайўлываць на сытуацыю ў Беларусі, пакуль у Менску Вік, які ўсе гэтыя гады быў няздольны адэкватна рэагаваць на рытуальнае прыніжэнне з боку Бацькі.

Папулярнасць Лукашэнкі не ўзабавіла рэзка зьнізіцца. Защамт прыйшлося яму блефаваць, перастрохаваючы перамогу. Стодаліравыя заробкі пры плянікаеечных цінах немагчымыя. Бацька чакае рэзкага падзення сусветных цінаў на нафту і звязанага з ім новага расейскага крызысу, каб сьпісаць на яго эканамічныя цяжкасці, але такога можа і ня зদзяліцца.

А Гавал прыняў Быкову. Значыць, съвет не перавярнуўся і менскі рэжым чакае складаная будучыня.

Выкладзеныя вышэй дыскусійныя заувагі варта разглядаць як запрашэнныя чытачоў і аўтараў "НН" да дыскусіі на старонках газеты — з думкай пра наступныя выбары і будучага "прэзыдэнтабельнага".

Барыс Тумар

Уладзімер Ганчарык сыходзіць з Каstryчніцкай плошчы.
10 верасьня.

АНОНС — ЖЫЦЬЦЁ ПАСЬЛЯ ВЫБАРАЎ

Гутаркі зь Нілам Гілевічам і Андрэем Санынікам, артыкулы Уладзімера Роўды і Анатоля Сідарэвіча, эсэ Максіма Шчура.

У наступных нумерах "НН"

Паштовая скрынка апазыцыі

Абы з рук

Беларусы маюць адмысловую пачуцціўскую стылю. Гэтым мы рознімамося нават ад найбліжэйшых суседзяў — у Менску не пабачыш дзяячынны ў дуўгай спадніцы ѹ красоўках. Стыль мусіць прысутнічаць ня толькі ў адзеніні, але і у выказваньнях, адносінах, палітыцы.

Папулярнасць Лукашэнкі таксама не ў апошнюю чаргу абумоўленая тым, што ён ні пад кога не падлажваецца і застаецца сабой у любой сітуацыі. Беларусы інтынктыўна адчуваючы нават добра замаскаваную бяздаранасць. Няшырыасць, навызначана на сцяне, выклікаючы у беларусаў недавер і нудоту. Менавіта таму тужаныні апазыцыі, якія колькі апошніх месяцаў імкнулася спалучыць быка ѹ індых, капіюючы імпартаваны ўзоры бяз кроплі свайго, нацыянальнага, прафсаюза. Стылёвая навызнічанасць — вось што кідалася ў вочы падчас нядзельнасці акцыі ля Палацу прафсаюза — кульмінацыйны выбарчы кампаніі. Расейскамоўныя прамовы ўражвалі ўніверсалістычно: зъмянія Беларусь на Расею — і выступай у Москве на танку ў 91-м, зъмянія Беларусь на Сэрбію — і выступай у Бялградзе ў 2000-м. Рэвэрсанам у бок "съядомых" зъвічайнікі быў лэзунг "Жывёт Беларусь!". Прамовы па-беларуску неслы на сабе адбітаць на тэлебачанні, але здзініасць наўсяць на пачуцціца абавязку — як, зразшты, уся дзейнісць нашых прафсаюзаў на карысць "адзінага кандыдата". Нават музыку пайзіх паміж прамовамі ставілі якую была — бяз плюна арэмантаціі — ад Кабзона (песня "Дзе Ганчар?", вытрымана ў ягоной стылістыцы) да "NRM" і "Modern Talking".

Рашчарыкі з'яўляюцца лідэрару, рабіліся на пачуцціца абавязку — як, зразшты, уся дзейнісць нашых прафсаюзаў на карысць "адзінага кандыдата". Нават музыку пайзіх паміж прамовамі ставілі якую была — бяз плюна арэмантаціі — ад Кабзона (песня "Дзе Ганчар?", вытрымана ў ягоной стылістыцы) да "NRM" і "Modern Talking".

Рашчарыкі з'яўляюцца лідэрару, рабіліся на пачуцціца абавязку — як, зразшты, уся дзейнісць нашых прафсаюзаў на карысць "адзінага кандыдата". Нават музыку пайзіх паміж прамовамі ставілі якую была — бяз плюна арэмантаціі — ад Кабзона (песня "Дзе Ганчар?", вытрымана ў ягоной стылістыцы) да "NRM" і "Modern Talking".

Сяргей Мікулевіч, Будслаў

Нас 25%

10 верасьня на БТ нам сказали, што 15% галасавалі "датэрмінова" і што этыя галасы можна прыпісаць Ганчарыку, раз нехта падтасоўкі не на ягоную карысць. Ну, раз можна, дык няхай не 15, няхай 10% прыпішам. Разам з "афіцыйнымі" дадзенымі эта атрымліваецца 25%.

выбарцаў з 217, на Праletарскі — 63 з 305, на Быхынскі — 198 з 781, на Прудніцкі — 64 з 518.

Найбільш адданыя "вэртыкалі" старшыні ўчастковых камісій не давалі не залежных назіральнікам афіцыйнай інфармацыі пра тое, колькі выбараў прагласавалі па хатах і на ўчастку. Так рабілі старшыні з Межанска, Вярхоўскага, Стадалішчанска гаё участкай.

Выбарацы на мелі інфармаціі пра адзінага кандыдата. Гарадоцкі рабіў-канкам даволі размыяшчаць агітацыйныя матэрыялы на вітрынах крамаў і інфармацыйных стэндак падпрыемстваў, але яны адтуль зьнікаюць. Дык рабённая газета друкавала матэрыялы толькі ў падтрымку Лукашэнка.

Вось у тых умовах улада забяспечыла тое, што "правадыр" называў "элекцыйнай перамогай".

Прэзыдэнцкія выбары 2001 г. канчаткова замацавалі беларускі стандарт выбараў, які амаль нічога супольнага ня мае з эўрапейскай выбарчай систэмай. Леанід Гаравы, Гарадок

Беларускі стандарт выбараў

Ці на самая вялікая праблема нашага грамадзтва ў тым, што большасць выбараў разглядае выбары як несур'ёзную акцыю, ад якой дабраўтам імі не залежыць нікім чынам. Спраўды, калі ўсе папярэднія больш-менш адкрытыя выбары 1990, 1994, 1995, 2000 гадоў выклікалі толькі пагаршэнныя жывіцця, дык ці на лепш зусім у іх ня ўдзельнічаць? Або захаваць уладу Лукашэнкі: "Ен ужо накраўся, можа, больш на будзе".

Дык каманда Ганчарыка ня здольная была дзеяніцца эфектыўна. Выборы палітыкі, што прызначэнны Ганчарыку адзінам кандыдатам — кілюарная перамога экс-намэнклятуры, а не дэмакратычных сілаў. Вельмі часта гучала пытаньне: "Чаму Домаш звініў сваю кандыдатуру?" Да гэтага трэба дадаць бяздарна праведзеннем агітацыйную кампанію.

Да фальсифікацыі вынікаў выбараў у буйных гарадах дадалася практика масавага датэрміновага галасавання

Перу Адплата Фухімору

Выдадзены міжнародны ордэр на арышт былога пэрўянскага прэзідэнта Альберта Фухіморы. Яго вінаваціць у парушэнні правоў чалавека і палітычных правіствах. Летась у лістападзе ён ўцёк у Японію, дзе ён знаходзіцца се́ньня, а пэрўянскія ўлады марна дамагаюцца ягонае выдача.

Польша-Босьнія Палююць на Караджыча

Польскі часопіс *Wprost* абвясzcіць, што пошукам былога лідэра басьнійскіх сэрбаў Караджыча на Балканах займаецца спэцыяльны аддзел польскага войска. Караджыча чакае лава падсудных у Гаазе.

Малдова Свой хлопец

Новым міністрам замежных справаў Малдовы стаў Мікалае Дудэу, што быў дагэтуль паслом у Беларусі. Яшчэ раней ён быў паслом ва Узбекістане, працаўшы у Рәсей.

Канада Небяспечныя бароды

Адным з сымбаліяў канадзкага ваенінага флётута зьяўлююцца бароды маракоў. Аднак, няду́на іх за барапіл — замінаюць апранаць супрацьгазы. Будуць дазваляць толькі самым годным у парадку заахвочваньня.

Чехія Першы наш

Т. Энгэ — першы чэх і сярэдне-эўрапеец, які ўзліў удзел у чэмпіянатах сівету «Формулы-1». Ягоны дэбют адбыўся ў нядзелью на Grand Prix Італіі ў камандзе Prost-Acer, дзе ён замяніў бразильца Бардзі.

Літва Сабоніс вяртаецца

Знакаміты баскетбаліст Арвідас Сабоніс вяртаецца ў ковенскі «Жальгір», наяледзячы на тое, што ў камандзе NBA Portland Trail Blazers, за якую ён выступаў, яму працавалі гадавы заробак 5 млн. даляраў. За мяжой Сабоніс гуляў з 1989 г., але абрацаў, што скончыцца кар'ера ў роднай камандзе. Вось і трывмае слова.

**Эстонія
Ня пі!**

Ужо 55 чалавек на эстонскім курорце Пярну атруціліся няякім гарэлкам, вырабленай з мэталавага сіпірту, і памерлі. Яшчэ сотня чалавек пакутуе ў шпіталі. Урад вядзе съледства.

С.Р.

Рэакцыя на выбары Няпоўнае прызнанье

Шэф дыпляматыі Эўразіязу Хаўер Салія абавязыці, што Беларусь не датрималася дэмакратычных стандартоў у часе выбараў і таму Эўразіяз ня можа нармалізаваць адносіны з ёй.

Больш жорсткую пазыцыю занялі Злучаныя Штаты, якія востра раскрытыкавалі беларускія ўлады за падрыў асноваў дэмакратыі. Толькі прэзыдэнт Польшчы Касаснеўскі перасыціг, што ізляцца Беларусі будзе перашкаджаць пераходу краіны да дэмакратыі.

Пазыцыя іншых эўрапейскіх дзяржаваў залежыць ад дакладу АБСЭ, які называе выбары ў Беларусі «неадпаведнымі дэмакратычнымі стандартамі». Аднак усё гучней чуюцца галасы пра неабходнасць спыніць і міжнародную ізаляцыю Беларусі, і падтрымку дэмакратычных няўрадавых арганізацый. Эўрапейскія дзяржавы, апрача хіба, Нямеччыны, не выказаўшы цікавасці да Беларусі й яна маюць цыўрда пазыцыі; якую палітыку адносна ёй праводзіць.

Перамогу Лукашэнкі прызналі Рәсей, Кітай, Казахстан, Украіна, Малдова і арабскія краіны.

Выбары пацвердзілі, што Рәсей дамінуе ў Беларусі. І Лукашэнка, і Ганчарык прасілі ўсе падтрымкі, якія былая ключом да перамогі. ЗША прайграла Рәсей гэты этап змаганьня за Беларусь, пра што сведчыць параза апазыцыі, якую Амэрыка падтрымлівала. Менск і надалей застаецца ў сферы вельмі моцнага расейскага ўплыву.

Паводле www.osw.waw.pl

Эўропа МНОГІХ МОВАЎ

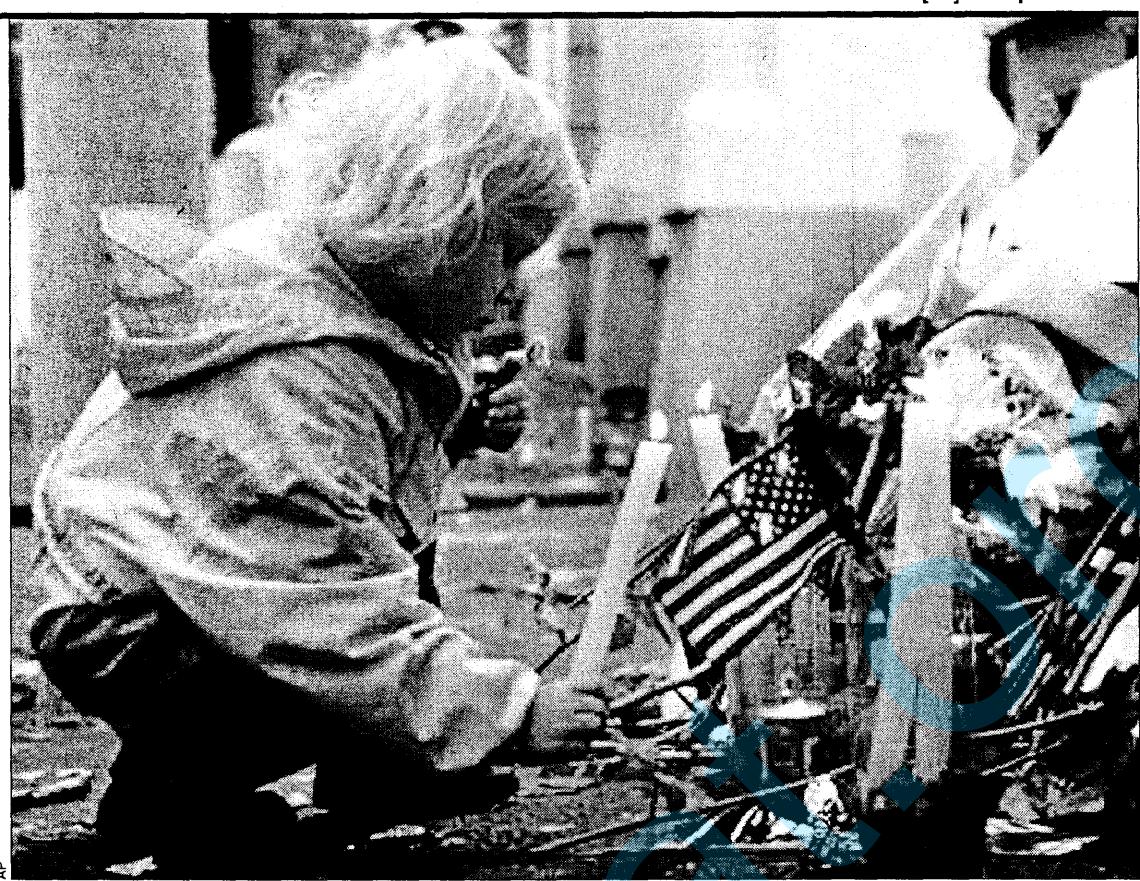
Эўрапарламент у пятніцу адкінуў пропанову зрабіць пасля пашырэння ЭЭ адзінай рабочай мовай ангельскую.

Ужо зараз перакладам дзясятак тысячай дакументаў і дакладаў на 11 афіцыйных моваў Звязу з аўтадаўца 30 тысячай чыноўнікаў. А што ж будзе, калі ў Звязе звойдзіць новыя краіны і колькасць моваў павялічыцца да 21-й? Переход на адзінную ангельскую мову скараціў бы выдаткі на пераклад з 500 млн. ёура да 25 млн. штогод. Аднак Эўразіяз датримліваць прынцып, што кожны дэпутат можа прамаўляць на сваёй мове і ўсе павінны яго разумець.

Праўда, зусім абысыціся бяз моваў «пасярэдніка» не выпадае. Бы зажажаў знойдзіць перакладчыка, скажам, з латыскай на грэцкую, таму з латыскай будуть перакладаць спачатку на ангельскую, а тады ўжо на грэцкую.

Некалі і беларуская стане дзяржаўнай мовай Эўразіязу.

Сяргей Радзігайн

АМЭРЫКАНСКАЯ

Працяг са старонкі 1.

Магчыма, вядома, у дыме разгледзець твар дэмана, але імёны бандытуў у кожным разе цяпер можна толькі дадумаць — больш чі менш доказна і пераканаўча. Непераканаўчая, хоць і зусім зразумелая, хаатычнасць першых дзён. Затрыманыя тэрарысты, праз гадзін — адпушчаны, аказалася, на тях. То ўзынкае вэрсія пра залётных арабаў, што праста ў аэрапорце чыталі курс пілятажу па-арабску, то яна абяргаецца іншай: гэта былі прафесіяналы, рыхтаваліся гадоў піцы. Натуральна, вялізныя ведамствы мысляць выконваць сваю работу і даваць адказы. Яшчэ больш натуральная іхная прага адплаты. І публіка прагне, съядома ці не, разумеючы, што імя аўтара ў гэткай сітуацыі можа зымніцца, калі ія ўсё на сівеце, дык маё прыватнае стаўленне да многіх речач, маю асабістую філязофію жыцця.

Чытаючы пра ньюёрскую катас्टрофу, і згадаў нядахўнюю менскую трагедыю на Нямізе. Тады ўлады адразагавалі, як адразалі: на трэба шукаць вінаватых. Хоць мала хто павертыў, што галоўныя вынаваты ў масавай пагібелі моладзі — травенскі дожджык.

У Амэрыцы задача знайсці і адплаціць былая пастаўленая адразу. Злачынства прагучала як выклік цывілізаціі, але фізычных выкананіцца не існуе ў прыродзе. Гэта значыць, што адплатыць трэба зьяве. Яе назвалі міжнародным тэрарызмам. Магчыма, яна шырэйшай і больш складанай, чым толькі гэтыя групкі непрымірных ісламістаў у аўганскіх гарах.

Самымі пераканаўчымі з усіх фактаў выглядаюць съведчаньні загінулых, што званілі з мабільнікамі з борту самалёта перад самай смерцю.

«Арабская» вэрсія выглядае найпрасцейшай, але яна патрабуе доказаў, якіх няма. Ні ў адным звязку з захопленымі самалётаў не называліся арабы. Насыяржвае і тое, што такую маштабную акцыю наўрад ці можно было ў Амэрыку прыўнесці звонку — больш праўдападобна, што яна высьпела ўся-редзіне.

Мне запомнілася съведчаньне 25-гадовай Таціны. У часе першага выхуху яна была на 29-м павер-

се ў сіяйцвеннага гандлёвага цэнтра ў Нью-Ёрку:

«Працаўцаў у адной з вежаў близыні таго сіяйцвеннага гандлёвага цэнтра было на толькі прэстыжна, але й прыемна. Раніцай, калі ў падземнікі паверсе адкрываліся шматлікія буцікі, а народ сіпяшаўся на чынікі ў бок Нью-Джэрзы, у на тоўпе можна было заўважыць мнóstva турыстаў. Адны кіраваліся да хуткасных ліфтаў, каб з пляцоўкі на версе паўднёвай вежы пад назваю «Вэршыня сівету» паглядзець на захапляльную панараму Нью-Ёрку. Іншыя разглядалі маладых "япі" — жанчын у бездакона белых блузках і мужчын з масіўнымі кейсамі — супраціўнікі самых вядомых кампаніяў сівету, офісы якіх размяшчаліся ў двух 110-павярховых будынках. А тых, абмянчыўшыся прыветным *Morning* з аховай, імкнуліся ў свае ўтульныя кабінты. Да 9-й гадзінны прыбіральшчыкі акурат сканчалі сваю працу. І можна было, на лішыши кубачкі кавы, катроры раз апінчы вока, як прачынаецца горад і зноў звізіцца бурлівай энэргіі і вечнаму руху. Потым прыняць электронную пошту, даведацца навінай, пабалбатаць з калегамі».

25-гадовая Таціна працавала фінансавым аналітыкам аднаго з найбуйнейшых банкаў. Раніца 11 верасня была для яе зусім звычайнай. Прыйшоўшы на працу кіху раней за дзвінку, яна ўзыняла тэлефонную слухаўку, але тут будынак рагатам гайдануўся. У першы момант Таціна вырашыла, што пачаўся землетрус, але зараз жа адчула жудасны чад, а дым стаў разъяздаць вочы. Ва ўнісон звынелі супраціпажарная сістэма і сістэма бяспекі, людзі кінуліся ў калідоры. Ліфт не працаваў. Увесе народ скупіўся на лесьвіцы запаснога выхаду. Таціне ўдалося добраца да падземнага гаража да таго моманту, як абрынулася вежа. Адтуль, звіямылу ад жаху, яе разам з іншымі адводзілі па нейкіх лябірінтах у памяшканыне, падобнае да бамбаскіх і далі магчымасць затэлесніваць сваікам.

«Я думала пра тое, што цяпер адбываецца на паверхні і сама сабе ўжо разъевіталася са сваім

блізкімі. Праз чатыры гадзіны, выйшаўшы на вуліцу, я ўбачыла на месцы вежаў месца з агароджамі чалавечых целаў, кавалкаў матыя, аскепкай школа і агароджай паперы. І тады я зразумела, што мой съвет болей не існуе. Я зазірнула ў аcaleлукі вітрину — адтуль на мяне глядзела сісвялая зяляканая жанчына. Цяпер над горадам стаіць хмары ванітойчага смруду, падобнага да шкававаты, а вуліцы ablіялі мільёны папераў. Усё, што здарылася, не ўспрымаецца як реальнасць, а, хутчэй, як фінальная сцэна фільму «Байкоўскі клуб».

На думку Таціны, тэрарысты, якія зышчылі Міжнародны гандлёвы цэнтар на Нью-Ёрку, нанеслі ўдар па маладых славалюбцаў, патых, хто ўвасобіў амэрыканскую мару і атрымаў працу ў найбуйнейшых міжнародных кампаніях. Псыхалагічны ўплыв трагедыі на амэрыканскую нацыю будзе сак-рушальным і страшным.

Кінафільм «Байкоўскі клуб» сапраўды па-своему выглумічае тое, што адбылося. Прынамсі, тая вэрсія можа мець месца. Герой фільму — такі самы славалюбец з прэстыжнай фірмы. Але, у адрозненіне на Таціны, яму мала гэтага ўтульнага съвету ўсеагульнага руху і самасцьверджання. Калі жыццё ідзе перадвызначанаю калінай — гэта ўжо несвабода, бо няма адчувацьня ягонай паўноты, і не пакідае думка, што хоць ты і гома сапіене у белай кашульцы, але пры тым застаецца жывёлай — валасатай малай з невядома якімі таемнымі вірамі на самым дне душы. Якім чынам тут раскрыца?

Герой знаёміца з такім самым, як і ён, чалавекам. Два нармальні маладыя бізнесмэны сустракаюцца, гавораць, намацаюць супольную мяжу жаданняў. І аднойчы калега кажа герою: «Слухай, дай мне ў морду. Ну, праўда, дай! — «Во праста так?» — «Проста так»...

Звычайному чалавеку цяжка дасці іншаму, што звязаны з месцам, якімі таемнымі вірамі на самым дне душы. Якім чынам тут раскрыца?

Герой размахваецца і на вельмі ражуча наносіць удар. І адбываецца штосьці незразумелае, але

КОШТ РЭКЛАМЫ

(за 1см², з улікам ПДВ)

Першая паласа	791 руб.
Апошняя паласа	690 руб.
Унутраная паласа	629 руб.

Для агенцтваў, рэдакцый газет (пры абмене рекламна-інфармацыйні матэрыялам), некамэрцыйных арганізацый (грамадскіх арганізацый, фондаў ды інш.) — магчыма звіжка да 30%.

Пры разъмешчэнні тэксту-матэрыялаў ражчынага характару магчыма звіжка да 50%.

Звіжкі прадугледжваюцца і пры разъмешчэнні некалькіх абвестак запар, абвестак буйнога памеру.

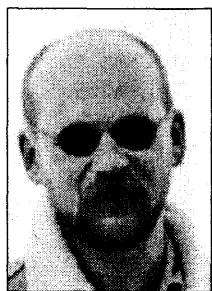
Рэклама ў «НН»

Нью-Ёрк

Шматкроць паўтораныя па TV сюжеты з падзеямі аўтаркавай раницы зрабілі ўвесь свет нібыта непасрэдным съвядкам трагедыі. Жыхарам Нью-Ёрку й дадаць, здаецца, няма чаго. Нам засталося іншое, не такое трагичнае, не такое пампезнае: жыцьцё ў горадзе, напалоханым тэрорам. Напалоханым магчымасцю тэрору. Чаканьнем.

Міжвольныя параўнанні зь Менскам: нязыкла перапоўнены аўтобусы і цягнікі — зь непрыстасаванымі да такіх умоваў нью-ёркцамі, якія праз гэту непрыстасаванасць робяцца яшчэ больш нэрвовымя. Кідаюцца ў вочы рэчы дробныя, неістотныя: калі звычайна ўранку амаль кожны другі ў цягніку — з New York Daily і New York Times, дык цяпер толькі адзінкі наважваюцца разгрывнуць газету, бы робячы што непрыгожае. Хочацца даць сабе адпачынак ад навінаў, ад бясконцага вяртання да тых падзеяў. Нездарм тэлевізія, паўтараючы знятыя з розных ракурсаў съмявротна прыгожыя выбухі, не наважваеца пакаць, як выкідаючы з вокнаў людзі, як кінуўся адзін мужчына, як падзеялі, ўзгушкі за руки, мужчына і жанчына.

Цягнік "F" з Брукліну, дзе я жыву, у Мангетан, дзе я працуе, пераважна ідзе пад замлій і выходитць на паверхню ўсяго на два прыпынкі, але гэтага халае, каб злавіць вокам Статую Свабоды і — яшчэ нядына — турыстычны, паштотукаўна краівід з бізнес-камі Сусветнага Гандлёвага Цэнтра. Менчукі прызычайліся да мірных тэрактаў улады: зьнясеньня, разбурэння, зьнішчэння гмашаў, комплексаў, раёнаў, але ў га-

Лявон Юрэвіч

лав жыхара Нью-Ёрку лягчай укладзенца страва блізкага чалавека, дзясяткі ў тысячаў чалавек, чым тое, што ў ягоным горадзе ня будзе гэтых вежаў.

Ты хоць і жыхар Нью-Ёрку, але дзялюеш Богу, што прыехалі сюды падаўніча юдаўна і ў цыбе надта мала шанцаў, каб пасярэп'ю хто з тваіх блізкіх. І ты з удзячнасцю адказваеш на званкі, e-mailы блізкіх беларусаў з розных гародоў і мястэчак Амэрыкі, а таксама з Менску, Таронта, Прагі, Вільні, Стакгольму. З удзячнасцю, да іх і да лёсу, піша: жывыя. Яшчэ жывыя.

Аўтарак быў страшны сваёй імгненнісцю, наступныя дні — жахлівая чаканьнем. Далёка ня ўсё, што адбываецца, ідзе ў этэр. Жывеш чуткамі: спынілі машыну з бомбамі па дарозе ў Нью-Ёрк, знайшлі бомбу на мосьце ў Брукліне; быў замінаваны Empire State Building. Калега выйшла на абед, і яе ледзь не затаптаў натоўп, што бег з Grand Central Station (з Цэнтральнага вакзалу), дзе шукалі бомбу. Калі 9-й у чацвер эвакууюць нашую бібліятэку: ахова атрымала званок з пагрозаю. Праз пайтадзіны дазволілі вярнуцца. А яшчэ праз пайтадзіны эвакуявалі,

таксама на няпэўны час, іншую бібліятэку, за колькі кварталаў ад нас.

Пасля нападу на Пэнтагон і World Trade Center арабы могуць перайсці на тэрор побывавы: машыны, дамкі, крамкі, маленкія станцыі. А значчы, наблізіцца да твайго ўласнага съвету. Я пішу "арабы" — іхная віна яшчэ не дадзеная афіцыйна, але сумневу юмія. Прынамсі, у жыхароў тых самых дамкоў. І калі ты яшчэ сам ня здольны разумова, фізычна ўхапіць бейсбольную біту, дык ужо стае нутранай пустечы глядзець, маўкліва ўхваляючы, на пагром арабскіх крамак, бо яшчэ колькі хвілінаў таму адтуль неслася шчасльвае гергатанье пад гукі тэлэнавінаў. Паліцыяны спыняюць бойку, толькі каб абараніць

нападніка ад арабскіх нажоў...

Калі я пішу гэтыя радкі, у Нью-Ёрку швярая залеўная раніца, моцны даждж. Супрацоўнікі майго аддзелу спыняюцца на працу на пайтадзіны і болей. Недзе пад замліёй спыніўся цягнік, даючы дарогу іншаму, але ўсцалася паніка, хтосьці згубіў прытомнасць; у іншым цягніку хтосьці забыўся течку: спынілі рух, была выкліканая паліцыя.

Даждж прыб'е пыл, які ўжо дзень вісіц над Мангетанам, якім прапахла мая хата ў Брукліне. Будуць першыя халодныя выхадныя. Пачынаеца восень. Звычайна радуешся адпачынку пасля нью-ёркскага лета. Сёлета разумееш: усё толькі пачынаецца.

Лявон Юрэвіч

трагедья

прыцягальнае. Істота адчула сябе поўнай і неабмежаванай. Цяпер чарга калегі... Словам, два зусім добраўрыстайныя дзесяцікі знаходзяцца сваёй вызваленіне ў гэтым. Удзень яны ўлягаюць у сваіх прэстыжных фірмах, а па вечарох "адцягваюцца" ў бойцы. Каб знайсці сваю свабоду, яны ня пішуть вершаў і не кахаюцца да зьнямогі, як гэта рабілі іхныя папярэднікі-гіпі. Яны намацалі той комплекс, які з маленства закладзены ці на ў кожным мужчыну, і вырашылі яго разбурыць. Далей высьвятляеца, што такіх, як яны, — мора. Для мноства мужчын па ўсіх Амэрыцы пераадоленне наўменяня даць іншаму ў морду становіцца ледзіве не рэлігіяй. Маленькі напачатку байкоўскі клобук наших герояў ператвараецца ў сетку клубаў па ўсёй краіне. Пасля таго, як арганізацыя структуруеца, яна мусіць знайсці сабе ідэалёгію. Калі ідэалёгія няма, зьяўляеца жорсткая систэма падпрадкаўнання і грандэйзіна мэта — зрабіць акурат тое, што мы пабачылі ў аўтарак 11 верасьня.

Адзін авіядыспэтчэр зафіксаваў голас тэрарыста ў захопленым самалёце, адну толькі фразу: "Бяз глупстваў". Яна была сказана без акцэнту і акурат так, як гэта мог сказаць Брэд Піт у "Байкоўскім клобуке".

Хадзілі чуткі, што "Байкоўскі клуб" забаронены да публічнага паказу ў ЗША. Можна зразумець, чаму. Там прырода тэрарызму выводзіцца на сучаснай амэрыканскай глебе і тэрарыстамі робяцца такія зразумелыя клеркі з офісаў і развозчыкі піцы. Камікадзэ можа выгадавацца і ў нетрах самай звы-

чайнай амэрыканскай публікі, на глебе знаёмай амэрыканскай мары і маскултуры, у фантазіі стваральнікаў якой пасажырская самалёты ўжо не аднойчы таранілі вежы ўсіх светаўнага гандлёвага цэнтра.

Цяпер — пра выратаваныне, пра то, што магло зьмяніць хаду падзеяў.

Тэрарысты паведамілі пасажырам летака, які ўрэзваўся ў Пэнтагон, што перад съмерцю яны могуць затэлефанаваць сваякам. З тых званкоў не вынікае, што такія былі захопнікі. Вядома толькі, што яны былі ўзброеныя нажамі і сагнамі пасажыры ў заднюю частку машыны. І вось там, сірод гэтага натоўпу, у якім кожны імкнуўся выглядаць непрыкметным, апнулася жонка намесніка міністра юстыцы ЗША Тэадора Олсан. Былі там таксама супрацоўнікі сэнату, трэх школьнікі настаўнікі з Вашынгтону. Ня кожучы пра іншых, ужо толькі зь пералічных можам дапусціць, што гэта былі людзі, здольныя цвярдзіць ацаніць слытуацию і паспрабаваць нейкім чынам распараціцца ўласным лёсам ды паўплываць на лёсы іншых.

Усім ім далі загад затэлефанаваць сваякам і паведаміць, што яны зараз памаруць.

Барбара Олсан, якая некалі была фэдэральным праукорорам і вядомай тэлекамітатаркай, затэлефанавала мужу двойчы. Два разы па адной хвіліне. Першы раз яна сказала: "Наши самалёт ўзялілі", але яшчэ не вядома ўзялілі якім чынам. Муж тэрмінова звязаўся з Міністэрствам юстыцы, дзе яму адказаў, што афіцыйным асобам нічога не вядома пра захоп. За некалькі хвілінаў Барбара зноў звязалася з сужэнцам і спыталася:

"Што я павінна сказаць пілётут?" Гэта быў лістападнікі.

Журналісты высыветляюць, што яна мусіла ляцець на гэтым рэйсам, забранявалася квіток на іншы час, але ў мужа быў дзень нараджэння і ёй манілася прыляцець яму. Весь толькі адзін званок — і адтуль ёй перададуць гэтае самае запаветнае. "Што я павінна сказаць пілётут?"

Апошні званок съведчыць, што разумная і відавочна валивалася жанчына не змырлыася з лёсам і не жадала склаўшы руکі чакаць съмерці. "Што я павінна сказаць пілётут?" Адказу на гэтае пытанне мы ня знойдзем у інструкцыях, не знайшоў гэту адказу і яе муж. Што ён мог сказаць ёй? Хіба слова суцілінія? Але гэта ня той выпадак, калі суцілаўца безнадейна хворага. Жонка прасіла ў мужа таго слова, якое магло паўплываць на пілёту і зьмяніць хаду падзеяў. Верагодна, калі яна пыта-

лася пра гэта, яна мела ўжо нейкую размову з захопнікамі, прынамсі мела доступ да таго, што вёў самалёт у съмерці. Магчыма, яна нават паабяцала нешта сказаць яму. Весь толькі адзін званок — і адтуль ёй перададуць гэтае самае запаветнае. "Што я павінна сказаць пілётут?"

Мне чамусці здаецца, што калі тэрарысты былі ісламскімі фундамэнталістамі, дык тут съутыціяя могла бы вягліцца працьцей. Я ведаю, якім словамі спыніць мусульманіна, але дапускаю, што такое слова ёсць. Гэта вера, якая б фанатычная яна ні была, рэгулюеца словамі. У мужа спадарыні Олсан было некалькі хвілінаў, каб падумыць у гэтым кірунку. "Што я павінна сказаць пілётут?"

А калі гэта не мусульманін? Калі ўчынак тэрарыста ў не афарбаваны нікім культурнымі ці

ОГЛЯД з Менску

Мы з чачэнцамі

Пасля крывавага замаху на стабільнасць амэрыканскія дзяржавы адзін мой знаёмы беларус з Нью-Ёрку, съвдка падзеяў хмарачосаў, прынаўся ў лісце, што цяпер ён па-іншаму глядзіць і на арабаў, і на чачэну. Цяпер, піша, ён разумее, чаму расейцы ваююць на Каўказе. Такая перааценка адбываецца і ў мільёнаў ягоных суродзічаў між Дэзвінай і Прывітцю. "Этых нельга распускаць! Правільна Пуцін іх б'е!" Або з прэтэнзіяй на сур'ёзнасць: "Аднаго балота чэрці: што ў Палестыне, што ў Чачні".

Ніколі пасля канфлікту ў Косаве хрысціянская, "белая" цывілізацыя не адчувае гэтыя еднасці, як пасля атакі на Амэрыку. Небяспека гуртуе.

Вядзецца гаворка пра стварэнне сусветнай антытэрарыстычнай кааліцыі. Анахранічнай здаецца крытыка амэрыканскіх плянau стварэння больш сучаснай сістэмы проціракетнай абароны, што нядына гучала з калідораў бела-чырвонага палацу на вуліцы Леніна ў Менску. Масава згадаваныя съветы: "Вылікі кінуты ўсяму цывілізаціі..."

Расейцы ловяць момант для дыпляматычнага забесьпячэння сваіх акцыяў на Каўказе. Так атрымалася, што менавіта прарадайскія сілы даўно і бесспасяўковы змагаюцца з талібамі, якія прыгрэлі кублы бэн Ладэн. І Расея ж, пастаўшыца зброй рэжымам кшталту лібійскага (ці сама, ці рукамі сатэлітаў), натхняльніца канфлікту, кшталту палестынскага, якія прыносяць ёй вялізары рост нафтагазавых прыбылкаў, выяўляюцца незаменным зъянем антытэрарыстычнай кааліцыі...

Всякай прыкрасыцю было б, каб заходні съвет паспрабаваў сілай вырашыць "ісламісцкую проблему", забыўшыся пра неабходнасць міжрэлігійнага і міжкультурнага дыялогу. Бамбёжка Аўганістану цераз тэррорызму дала першы, ні другі.

Прыкра было б, каб у афекце съвет заплюшчыў вочы на чачэнскую драму. Агрэсарам у Чачні 7 гаду былі расейскія войскі. Яны зруйнавалі гарады, зрабілі дзясяткі тысячай людзей уцекачамі, амаль зьнішчылі адну з самых самабытных культураў Эўропы. "Чачэнскі тэрарызм" — на больш чым газеты стэрэотып, што грунтуюцца на сумнёвных аўбінавачаньнях у падрыве будынка ў Маскве і на растрыгаваных расейскімі ж СМІ заявах псыхічнай непаулавартых асобаў, кшталту кантужанага Радуева. Не было нікага чачэнскага тэрарызу да першага расейскага ўварвання ў Чачні.

Чачэнцы — эўрапейскі народ, што змагаюцца за незалежнасць і сваю культуру. Пра гэта не забываймася.

Беларускія татары на мінулым тыдні выступілі з заявай: тэрарысты — гэта людзі бяз Бога і без нацыянальнасці. Чачэнцы, як і беларусы, людзі з Богам і нацыянальнасцю.

Барыс Тумар

культавымі фарбамі? Калі гэта і сапраўды — байкоўскі клуб? Нават тады, на пачатку ўсёго гэту ляжалі ідэя, задума, выказаная словамі. Вось яна і прасіла СЛОВА. Паэтычнага, магічнага, фантасцічнага...

"Што я павінна сказаць пілётут?"

Тут усё — ад дзіцячага "Чароўнага слова" да талстоўскага "Што я павінен сказаць съвету" — ёсьць кал

ПАГОНЯ

ЯНЫ ПРАЛЧАЩА

Наша Ніва [38] 17 верасьня 2001

Гутарка з галоўным рэдактарам "Пагоні" Міколам Маркевічам.

"**НН**": Арышт накладу — новая рэалія ў беларускім жыцці. У Горадні такога ўвогуле яшчэ не здаралася. Як гэта адбылося з "Пагонем"?

Мікола Маркевіч: 12 верасьня апоўдні нам патэлефанавалі з друкарні і абясцілі, што арыштаваныя нашыя гроши, якія знаходзіліся на іхных рахунку, і папера, што была на складзе ў друкарні. Гэта, маўляў, звязана з рассыльданьнем крымінальнай справы супраць "Пагоні" па факце паклёпу на адрес прэзыдэнта ў 36-м нумары. Гэта азначала, што нам трэба наноў плаціць гроши, шукаці паперу. Мы знайшлі і тое, і другое. Пасьля абеду прыйшоў ліст з пракуратурой: на 27 верасьня ў Вышэйшым гаспадарчым судзе прызначанае паседжанье па справе закрыцца газэты і ліквідацыі рэдакцыі. Ініцыятар — пракуратура Гарадзенскай вобласці, якая, чамусыці, прадстаўляе інтарэсы Дзяржаўнага камітэту па друку. Як быцам, гэтая людзі ня могучы самі сябе прадстаўляць. А судзідзя мае такое цікаве прозвішча — Жандараў.

Але мы падрыхтавалі нумар, і ў 17.30 я аднёс дыяпазытывы ў цэх. А потым быў выкліканы на допыт да съледчага абласной пракуратуры Алена Кулевіч, якому перадалі нашу крымінальную справу. І падчас допыту я звязнічну ўвагу на тое, як увечары ў пустынным будынку штосьці забегалі пракуроры, зашумелі. У мяне сэрца адрозу літаральна ёкнула. Я пытаю: што, і гэты нумар канфіскеце? Мне са шчырай, душчунай усьмешкай адказали: не, вы што, як вы малі падумаш?.. І я да 10-, як добрасумленны грамадзянін, даваў паказанні. Між тым, на клад, усе 8 тысяч асобнікаў,

ледзьве надрукавалі — адразу ж арыштавалі ўесь і звезлі ў невядомым кірунку. Відаць, ёсьць нейкі склад у пракуратуры, бо я не ўяўлюю, дзе можна трывалы трактуць газету. Гэта амаль 11 тысяч мінулага нумару і 8 тысяч — гэтага.

А 13-га, ледзьве я прыйшоў на працу, прыехалі пракуроры Танкевіч і Кулевіч і ператрэсілі рэдакцыю па ўсіх правілах — з панятымі, з супрацоўнікамі міліцыі. Пераладапліці літаральна ўсё. Гэта ўжо чацверты ператрус у гэтым памяшканні. Тое самае было і ў старым, на Дамініканскай. Склалі пратакол. Забралі абсалютна легальныя кантрольныя вывады палосаў і забракаваныя мною артыкулі Максіма Краеўскага "Графік на банкнотах". Я думаю, пракурорам трэ было неяк апраўдацца — што яны рабілі некалькі гадзінай у рэдакцыі "Пагоні". Но, калі нічога не канфіскавалі, значыць, яны марнуюць народныя гроши... Год таму ў Горадні адбылося адна за другой таемнічыя сімерці маладых прыгожых дзяўчук. Шэсьць із сем фактаў. Мы падымалі гэту тэму, да нас прыходзіла маці адной з іх, паказвала фатадымкі. Яе абураля, што яе маладую прыгожую дачку, якая хацела жыць, праваахоўныя органы зацікілі ў самагубцы, тым самым направіўшы сваю статыстыку, і што ніхто не шукаў ніякіх сълядоў. Абласной пракуратуры не было ніякай справы да таго, што ў горадзе з'явіўся свой Чыкаціла, а ціпер яна "капае" пад "Пагоню".

"**НН**": Наступны нумар будзеце рыхтаваць ці гэта немагчыма?

М.М.: Калі съледчыя пракуратуры скончылі аблукаваць, я спытаўся ў іх: можа, нам ня варта рыхтаваць наступны нумар, бо гэта ўсё-такі вельмі вялікія грошовыя выдаткі? Яны кажуць: можаце рыхтаваць, але там не павінна быць ані слова паклёні, што яны непісменныя. Пазоўная заява ў

Рыгоравіча. Я спытаў: а хто вызначаў і надалей будзе вызначаць — ці ёсьць паклён у газэце? І малады съледчы Алег Кулевіч адказаў: я. Тады я ў яго спытаўся: дык можа мне газэту, першым у друкарні здаваць, да вас прыносиць, каб вы праглядзеце і санкцыянувалі? І ён на поўным сур'ёзе адказаў: так, прыходзіце, калі я чагосьці ня здолею зразумець, мне дапамогуць старэшыя таварыши. Я ня стаў удакладняць, хто гэты старэшыя таварыши, але яны, відаць, у стане сёньня выдаць індульгенцыю любому пракурору, каб ён памахаў сякерай або кувалдай, у якіх сціпні якой выкарыстоўваецца Крымінальны кодэкс.

Цэнзура ў Рэспубліцы Беларусі забаронена, але ў пракуратуре мелі і маюцьмагчымасць чытаць "Пагоню" яшчэ да таго, як яна трапляе на друкарскі варштат. І я не зьдзіўлюся, калі высьветліца, што друкарня ўзяла сабе на працу штатнага цізара.

"**НН**": Чым жа "Пагоня" пакрыўся ўлады?

М.М.: Напярэдадні агульнага паседжання сесіі парламэнтскага сходу саюзу Беларусі і Расей рэдакцыя атрымала па факце заяву невядомай Рады камандзіра беларускай нацыянальнай самааховы. Там паведамлялася, што гэтая арганізацыя здымася з сябе ўсякую адказнасць за жыцьцё дэпутатаў, якія прыեдуць у Горадню.

"**НН**": Прайшло ўжо трох месяці. І ўсе жывыя і здаровыя, здаецца.

М.М.: Акрамя "Пагоні". Пасля нас вельмі моцна трох КДБ. Іх нават не цікавіў гэты ліст, іх цікавіла структура рэдакцыі, фінансаванне, аўтары, раскрыць псеўданімы праслі. Пазней, у жніўні, спрабавалі вэрбаваць супрацоўнікаў. І мы пра гэта напісалі, бо ў нас ёсьць толькі адна зброя супраць "жалезных рыцараў". І літаральна на наступны дзень нас выклікалі ў пракуратуру. Можа, гарадзенскія пракуроры на нас пакрыўдзіліся, бо мы напісалі, што яны непісменныя. Пазоўная заява ў

гаспадарчы суд была аформленая настолькі непрафесійна, што яе вярнулі назад. А мо гэта вэртыкальны Саўчанка — з Магілёўской родам — па сваёй ініцыятыве та-кую злую газэту, з та-кой называй і на такой мове зыншчыні надумаў. Но гэта нават пробы камень па зыншчыні ўсяго незалежнага друку. Улады вырашылі адпрацаўваць схемы, мэтады баражы. Паглядзеце, як адзягнуць нашыя дэмакраты, міжнародная су-польнасць.

"**НН**": Колькі каштавалі арышты двух газетных нумароў?

М.М.: Страты можна ацаніць у 3 тысячи даляраў. Ня ведаю, што будзе далей. Вось, 27-га суд. Згодна з законам, можна закрыць газэту, калі яна мае два і болей папярэджанні ад Дзяржкамдруку на працягу году. У нас адно папярэджанне. Але яны прымаюць справу да разгляду. Калі б гэта быў незалежны суд і на шэйманаўскую пракуратуру... Да якой рысы яны дойдуць, я пакуль ня ведаю. Можа, яшчэ ім трэба і Маркевічу ў турму пасадзіць, каб рэдактары астатніх 30 незалежных газетаў ня вя-кали?

"**НН**": Але пакуль рэдакцыя існуе. Што зьбіраецца рабіць далей?

М.М.: Газэту. "Пагоня" ў Інтарнэце рэгулярна выхадзіць. Нават калі давядзеца рабіць нелегальную газэту, мы будзем яе выдаваць. У "Пагоні" ёсьць чытач, і яе лёс не залежыць ад волі нават самых кепскіх чыноўнікаў. Павінна быць такая газэта, і яна існуе і будзе існаваць.

Так, калі ў нас зьнінаць канфіскавалі систэмныя блёкі ўсіх кампьютараў, людзі началі тэлефанаваць у рэдакцыю, прапаноўвалі сваю дапамогу. Прынеслы свае кампьютары. Дзяля гэтага варта працаўцаў, варта жыць.

АНДРЭЙ СІЦЛУРКА

"**НН**": А якая крамала была ў апошнім, 37-м нумары?

М.М.: У пракуратуры ў мяне спыталі: каго вы мелі на ўвазе ў трэцій стрafe верша "Абяшчай, аблукаваць, буде аблукаваць"? Я кажу: гэта літаратурны твор, ніякага ім там ня згадваецца, ніякай пасады, герой твора — зьбіральны вобраз чалавека, які шмат аблукавае і нічога ня робіць. Съледчы ў мяне пытаецца: а ці не прэзыдэнта вы маеце на ўвазе? Я сказаў: ну, як вы малі такое падумаць! Але яны за нас усё адно зьяліся. Каб зыншчыні Пагоню як герб, цэлы рэфэрэндум Лукашэнка прыдумаў. А тут нейкай газэта, з гэтай называць "Пагоня" ідзе насуперак палітыцы русіфікацыі і дэнацияналізацыі, якую праводзіць рэжым Лукашэнкі, каб прасыцей было арганізаць з Расеяй новую "імперию зла". На агульным фоне далёка не баязлівай незалежнай прэссы мы заўсёды былі трошкі больш вострымі, трошкі больш хуткімі, больш радыкальнімі. Гэта выклікала трывалы галаўны болю у тых, хто сёньня кіруе намі. Таму яны з такай асалодай і задавальненнем пайшли на нас у атаку. Але яны непраліцацца.

Гутарыў Сяргей Краўцоў

Паводле праваслаўнага календа-ра, 27 верасьня, дзень суду над "Пагонем" — Узвіжанье, дзень, калі, згодна з народнымі вераваньнямі, усе гáды зьбіраюцца ў кублы.

Навучэнка 11-й клясы Сьветлагорскай філіі Нацыянальнага дзяржавнага гуманітарнага ліцэю імя Якуба Коласа Сафія Забава, якая на пачатку навучальнага году перайшла ў 11^б - ліцэйскія клясы СШ №9, правучылася там толькі тýдзень. А потым забрала дакументы і вярнулася ў ліцэй.

"Пасля ліцэю вучыцца ў школе я не змагла. Той атмасфера, той сыштамы адносінаў паміж настайникамі і вучнямі, што склаліся ў ліцэі, да якой я прывыкла, у школе ніякіх блізкіх", — кажа яна.

Вяртаньне Соні ў ліцэй дакладна супала па часе з загадам аддзелу адукацыі Сьветлагорску аб закрыцці ліцэю.

Фармальны падставаю для таго, загаду стала тое, што ў новым Статуте менскага Беларускага ліцэю не предугледжаны філія. А значыць, няма ѹ юрдычнай падставы для фінансавання Сьветлагорскага ліцэю. Такой лёгкай кіравалася загадчыца Сьветлагорскага гарана Галіна Філіповіч, падпісва-

Дзяўчына вярнулася

Канфлікт у Сьветлагорску

ючы загад. Яшчэ адной падставай для закрыцця стала тое, што ў ліцэі засталіся толькі дзяўчыны клясы і ўсяго 27 вучняў — набор у 9-ю клясу Статут ліцэя не предугледжаны. А ўтрымліваць калектыву педагогаў для таго малой колькасці вучняў "нерэнтабельна".

Зачыненца ўстанова, чыне гадаванцы навучаюцца зараз у самых прастыхных ВНУ Беларусі, Расеі, Індыі і ЗША. Толькі ў 2001 г. з 20 выпускнікоў 19 зрабіліся студэнтамі. Былі выпускі, калі ўсе, хто скончыў ліцэй, паступалі ў ВНУ.

12 верасьня сьветлагорскага суполка ТБМ накіроўвае старшыні Сьветлагорскага гарызанталісту Балыславу Пірштуку заяву, у якой

прапануе ператварыць Сьветлагорскую філію Беларускага ліцэю ў Сьветлагорскі гарадзкі гуманітарны ліцэй. У той самы дзень а 8-й раніцы навучэнцы, байдзікі, вольнія ад працы, і пэдагогі ладзіць на плошчы перад выканкамамі пікет, пратэстуючы супраць закрыцця.

А 15-й адбываецца сход пэдагогічнага ладзіцца ў ліцэі. Прысутнічае і тлумачыць сътукацію спін. Філіповіч. Выступы эмансіянія. Ніхто з пэдагогаў ня згодны пераходзіць на працу ў СПШ №1. Загадчыца гарана кажа, што настайнікі могуць вучыць дзяцей у ліцэі, але зарплаты не атрымаюць. Выкладчык фізывікаванья і спэцпідрыхтоўкі

Яўген Мухін кажа, што згодны выкладаць свае прадметы бас-платна, абы толькі ў ліцэі. Яго падтрымліваюць і іншыя пэдагогі.

Сюжэты пра Сьветлагорскі ліцэй гучыць на Рады Свабода, Рацыя, паведамленне звязана з першай старонцы "Народнай Волі".

13 верасьня навучэнцы разам з пэдагогамі ладзіць ужо два пікеты. Намеснік старшыні гарызанталісту спін Звягін і міліцыянты спрабуюць запалохаць пікетоўцаў. А палове на сёму ў ліцэі адбываецца бацькоўскі сход. Бацькі складаюць діст да міністра адукацыі з патрабаваннем захаваць у Сьветлагорску ліцэй, пераўтварыць

яго ў Сьветлагорскі гарадзкі гуманітарны ліцэй. Да абароны правоў съветлагорскіх ліцэістў далучаецца старшыня ТБМ Алег Трусаў, пісменнік Уладзімер Арлоў, журналіст БелААН Марат Гаравы. Рыктуючы лісты віцэ-прем'еру Міхалу Дзямчуку, кіраўніку адміністрацыі прэзыдэнта Уралу Латыпаву. Для алошніх справа ліцэю, відавочна запачаткованая шчэ Замяталінім, магла бы стаць добраі нагодай засвідчыць свой палітычны разлізм.

14 верасьня а палове на восьмую ліцэістў і пэдагогі зноў на цэнтральнай плошчы з тымі ж лёзунгамі. Сёньня іх ужо ніхто не пало-

Наша Ніва [38] 17 верасня 2001

7

ПАГОНЯ

Воля і пяцля

Доўгі час на першай старонцы "Пагоні" мела пазнаку: заснаваная ў 1920 г. Ад 29 ліпеня да 31 снежня 1920 г. выйшла 18 нумароў "Пагоні", органу міністэрства беларускіх спраў пры Урадзе Літвы ў Коўне. Пэрыёдзік паведамляў пра падзеі на літоўска-польскім фронце, ва ўсходнім Эўропе, але найперш пісаў пра падзеі ў Беларусі. Рэдакцыя прыхільна ставілася да папулярнай тады ідзе літоўска-беларускага супрацоўніцтва.

Ад студзеня 1944 г. "Баранавіцкая газета", пэрыядычнае выданне Баранавіцкай акругі, пе-раназвалася ў "Пагоні", а адным з ейных рэдактароў быў будучы ўніяцкі ярх Лей Гарошка.

Сённяшні галоўны рэдактар Мікола Маркевіч на інтэрнэт-стороне "Пагоні" выводзіць "рада-вод" газеты ад літаратурна-гісторычна-мастацкага часопісу "Пагоня": Зь беларускага жыцця", што выдаваўся накладам 200 асобнікаў у 1945—48 г. у аўстрыйскім Зальцбургу. Уладзімерам Дудзіцкім, Міколам Ганьком, Алесем Салаўём і Аляксеем ды Вольгай Грыщукамі.

Першы ж нумар сучаснай "Пагоні", заснаванай культурно-асветніцкім аб'яднаннем "Бацькаўшчына", выйшаў на Дзень Волі 1992 г. Галоўным рэдактарам быў журналіст і пісьменнік Сяргей Астраўцоў. Ад 1993 г. газета пачала выходзіць стала — раз на тыдзень, па пятніцах, з пазнакай: "Рэгіянальны аглед: Беласток-Горадня-Вільня". Сталымі аўтарамі былі Аляксей Пяткевіч, Альесь Чобат, Юры Гумянюк, Уладзімер Хильмановіч і інші.

Пачыну рос наклад — ад двух тысячаў у 1992 г. да 3900 асобнікаў у канцы 1993 г. Ад самага пачатку газета займела сталыя рубрыкі: "Сумежжа", "Палітычная сіці", "Горад", "Водгукі", "Лёсы", "Грамадзтва", "Гісторыя", "Культура", "Спорт", нават праграма газетадачаў прыцягвала ўвагу тым, што там друкаваліся праграмы двух польскіх каналаў.

1994 г. стаў пачаткам вялікай папулярнасці газеты. "Пагоня" актыўна падтрымлівала ў прэзыдэнцкай кампаніі Зянона Пазняніка і адной з першых стала ў вострую апазыцыю да Лукашэнкі. "Пагоня" першай зыміцы анатыкаруційны даклад Сяргея Антончыка, тады як усе дзяржаўныя газеты выйшлі з белымі плямамі.

У 1995 г. наклад "Пагоні" вырас да 10 тыс. асобнікаў. Зъявіўся і новы галоўны рэдактар — Мікола

Калектыв газеты "Пагоня"

Маркевіч, журналіст і дэпутат ВС 12-га склікання ад БНФ. Тому ўсе палітычныя менскія падзеі асьвяталяліся літаральна зь першых вуснаў. "Пагоня" надрукавала працяг "Лукі Мудзішчава" і вытрымкі з лукашэнскага інтэрв'ю "Гандэльблэт". Улетку 1996 г. наклад газеты дасягнуў 14 тыс., а з плашкі "заходнебеларуская грамадзка-палітычная газета" было адкінутася першае слова.

За вострыя палітычныя матэрыялы газэты спрабавалі зачыніць. У красавіку 97-га рэдакцыю "перавялі" з прэстыжнага будынка ў цэнтры гораду ў горшую месцу. "Брыгада міліцыя" і юніт КГБіСТаў і грузчыкі ЖЭСу павыкаідала нашу мэблю, кампьютары і паперы проста на вуліцу, — пісаў тады Маркевіч.

— Пад рукі, адзін за адным, з будынку быў выведзены ўсе супрацоўнікі. Застаўшыся апошнім, я сеў на стул і звязаў, што

Суд над ёй пачнёца 27 верасня а 10-й гадзіне ў менскім Гаспадарчым судзе (вул. Валадарскага, 8)

нават пад прымусам адсюль я не выйду. Праз паўгадзіны супрацьстаянныя, мяне... вынеслі разам са стулам два дужыя АМАПаўцы". Газета не скарылася, наадварот — з лета 1997 г. яна пачала выходзіць двойчы на тыдзень, агульным накладам 14 тыс. асобнікаў. Ад 1998 г. у ёй зъявіўся дадатак "Маю права".

У другой палове 90-х зъявіўся новыя заходнебеларускія праекты — "Газета Слонімская", бараціўкі "Шаг", гарадзенская "Біржа інфармацыі", Новая газета "Сморгони", "Рэгіянальная газета". Яны пачалі пачыну асвойваць нішу, заняту "Пагоні". Апошнія ж разам з усім незалежным беларускім грамадзтвам увайшли ў смугу фінансавых цяжкасцяў. Ад лета 1999 г. яна ізноў пачала

Эдвард Людовіч

У ліцэй

хае, але кіраўніцтва гораду да пікетоўцаў не выходзіць.

Напірэдадні гэтых падзеяў, 7 верасня, у Светлагорску прызначаліся ўладзімер Арлоў, Валжына і Цярэцчанка і Зыміцер Бартосік.

Іхная сустрэча з чытачамі адбылася ў адной з ліцэйскіх клясаў, выдзеленых у СШ №1. У часе імпрэзы ў аўдыторыю двойчы ўрывалася ў супрападдзякуні афіцэра міліцыі дырэктарка школы спін. Маслава. Яна абуралася, што "палітычна" акцыя адбываецца ў ейнай школе бяз яйнага дазволу, ды яшчэ напірэдадні выбараў прэзыдэнта.

Ці на гэта падзея, ды яшчэ тое, што навучаныне ў ліцэі вядзеца

Вадзім Болбас, Светлагорск

АБ'ЕКТЫЎНА ПРА РЭАЛЬНАЕ

RR

РАДЫЁ РАЦЫЯ

НА КАРОТКИХ ХВАЛЯХ 49м
07:00-09:00 6035 кГц
13:00-15:00 6180 кГц
21:00-23:00 6010 кГц

НА СЯРЭДНІХ ХВАЛЯХ 490м
07:00-11:00 612 кГц

ЧАС БЕЛАРУСКИ!

WWW.RACYJA.PL

220102, Менск, а/c 144

БЕЛАРУСЬ ПРАЗ 100 ГАДОЎ

Бацькаўшчына на антыподах

Ідея гэтая нааугл не мая. Упершыню пра магчымасць існавання іншай краіны беларусаў мне расказаў за кілішкам-другім мой калега Сяргей Крапівін. Аднойчы ён задумаўся: а што гэта можа быць на супрацьлеглай Беларусі кропцы зямнога шару? Адшукай глобус, узяй сьпіцу і працяй яго наскроў, акурат прац "пуп" Зямлі. Недзе ў Акіяніі сьпіца выйшла роўна калі двух незаселеных астравоў. Ён і назваў тую краіну наадварот: Суралеб Акілбусэр. Клімат там — копія беларускага, падобна як ляндшафт...

дзяржавных служачых за парушэнне закону без палірэджання будуть высыланы з Рэспублікі Беларусь, да сваіх. Там будуть выхадзіць розныя газеты: і "Акілбусэр", і "Ямі", і "Авін Ашан". Там будуть помнікі не Уварову, а Умаксюонілаку. Там люд будзе хварэць за ўласнае "Аманыда" і піць сапрауднае авіп, а не "Любіцельскае" кае" ад Кричыцы ці набіту кансервантамі "Баттику", лыжы на асфальце забароняць як зьяву, не бяспечную для псыхікі. Туды перанясць магілы найболыш знаных беларусаў, каб на радзіме іх не паскучдзілі сваёй прысутнасцю тыя, каму ўсё адно, як жыць. І паветраныя шары там будуть запускаць, а не збіваць, і людзі будуть нарадзіцца, а не зыніцаць. А вараную кілбасу забароняць для ўвозу на астравы як наркотык для тых, каму няма чаго губляць, апрача ландшоў.

У камісіі, што будуть даваць дазвол на ад'езд у Суралеб Акілбусэр, увойдуць выключна маладыя, што не азначае, быццам людзі сталага веку не атрымаюць магчымасці пакінуць Краіну вечнага балота: маладым лячэй адчуць, што роўны з ім па духу. Новыя эмігранты ў краіну продкаў адноўціць усе звычай, будуть сябраваць з усімі краінамі, не адчуваючы пагрозы нейкіх інтэграцый і саюзаў. А ў сталіцы дзяржавы горадзе Укснemu на будзе вуліц імя Берута Мільникова, а будзе праспект Ат'ятува і акадэміка Аварахаса, і на сценках дамоў будзе дазволена пісаць усё, што заманенца. І гмахі таксама будуть усыміхадца.

Усё гэта — на проста жарты. Стварыць такую аўтаномію сапраудным беларусам на тэрыторыі сёняншніх Беларусі ніхто не дазволіць. Хіба ва ўласнай душы. Але чым унутраная эміграцыя лепшая за реальную? Значыць, неабходныя мужны ўчынкі, інакші маймі праўнукам ня будзе куды паехаць з Беларусі, каб пабачыць зямлю продкаў. А тыя, хто на трапіць у Суралеб Акілбусэр, будуть быскона іх місіі адно аднаго ў краіне іх мары — Рэспубліцы Беларусі.

Зыміцер Падбярэскі

Новы праект "Наша Нівы"

2101 год. Якой будзе Беларусь праз 100 гадоў? Якой будзе дзяржава і які дзяржавы лад? Якім будуть гарады? Які горад будзе сталіцай Беларусі? Якімі межы краіны? Што беларусы будуть есці? Якім будуть беларускія гроши? Якім транспарт? Якімі сродкі масавай інфармацыі? Якая літаратура будзе чытацца? Ці застонца тэатры? Якія імёны будуть самымі папулярнымі? Якімі становіць лясы і ракі? Ці можна будзе купацца ў забруджаных сёняння азёрах? Якія зъяўры зьнікнуть, якія новыя расыліны завядуцца? Што будзе з чарнобыльскай зонай? У якіх цэрквях будуть маліцца людзі? Што яны ведаць на 2001 год? Што будзе з намі?

Штотыдня — фантазіі пра будучыню Вечнай Беларусі, эсэ, прагнозы і футуралягічныя артыкулы ў рубрыцы "Беларусь праз 100 гадоў". З гэтага выйдзе цэлая кніга! Чакаем Вашых допісаў. Будзем загадваць.

Наша Ніва 90 ГОД ТАМУ

У в. Клюкі Ігуменскага пав. 19 аўгуста павесіўся малады дзяцюк. Прычына съмерці акурат невядома; кажуць, што перад гэтым ён хацеў ехаць у Амэрыку, на мячо грошай, а жыць у сваёй вёсцы было вельмі цяжка.

П.

Трокі, Віленская губ. Галоўным рабінам караімаў выбраны Шамаш, каторы служыў у старога

пэrsыдзаката шаха Магамэда Алі й быў у яго першы памочнік, як той яшчэ сядзеў на сваім пасадзе, і пасля разам з шахам зьбег з Пэрсі.

Віцебск. Суд прыгаварыў доктара Дубровіна, гал. начальніка чарнасценага на 3 месяцы ў турму за тое, што набрахаваў на віцебскую тубернатараду няправду.

1 верасня 1911 г., №35

Турызм і іміграція

Днямі прачытала ў адной таронцкай расейскамоўнай газэце дасціпную показку. Чалавеку на tym съвеце дазволі выбіраць паміж пеклам і раем. Паказалі ямурай — цішыня, спакой, ніякіх забаваў... Сумна. Завялі ў пекла — а там карты, віно, дзяявахі... Той чалавек і выбраў пекла. А яго адразу цоп — і ў кацёл са смалой. "Гэта ж зусім ня тое, што мне паказвалі!" — лямантуе бядак. І чуе ў адказ: "Ня блытай турызм з іміграцыяй..."

Пасля публікацыі ў "НН" артыкулу "Краіна непалоханых вавер-рак" я атрымала некалькі лістоў на свой электронны адрес. Найчасцей паўтаранае пытаньне было прадказальным: я згодны перажыць які заўгдна эміграцыйны шок, толькі падкажыце — як адсюль зъехаць?

Пра эміграцыю з Беларусі думае шмат хто. Яшчэ да ад'езду ў Канаду ў май нататніку зь менскімі тэлефонамі амаль на кожнай старонцы трапляліся выкрасы на новыя адрасы: Польшча, ЗША, Нямеччына, Чехія, Ізраиль...

Пакіну ўбаку палітычныя матывы, што змушаюць людзей да таго, кроку. Урашце, ня толькі ад ненды, безнадзеянасці і "найгоршага ў съвеце начальства" ўдакаюць эмігранты, — інакш не былі б нашымі суседзямі тут учорація жыхары Польшчы, Вугоршчыны, Чехіі. Павінен быць яшчэ нейкі чыннік, хоць маленькая, але ўласная важкая прычына, здольная канчатковыя спыніць ваганыні "ехаць — на ехаць" на карысць першага. Надзвычай важна, каб гэты асабісты чыннік не дзвярваваўся. Бо тут яго не адноты даўдзеца даставаць з кішэні, каб ізноў ды ізноў ураўнаважваць ім расхістаныя шалі...

Іміграцыя толькі пацвердзіла вядомую ісціну: добра, там, дзе нас няма. Я б расшыфравала гэты выраз так: мусіш ведаць, што за кожны плюс і звышты сумленна заплаціш нейкім мінусам і прыйтрышам, прычым цябе загадзя не

папярэдзяць — якім менавіта. Магчыма, не такім, да якога ты рыхтаваўся.

(Наагул, з эміграцыяй — як з замужжам: чым менш ілюзія і спадзяваньня, тым больша вегаходнастасць прыемных сюрпризаў...)

Тыя, што прыхаў з надзеяй трапіць у капіталістычны рай, расчароўваюцца вельмі хутка. Працаўца шмат і цяжка — неадменны шлях кожнага новага імігранта. Амаль усе навікі прызываюцца, што дома не былі прызываючыя да такога напружанага рэжыму — калі пасыля 10-гадзіннага працу на гадзінія няма моцы нават размазуляць, ня тое што цікавіцца спортом або сачыць за навінкамі літаратуры (таму імігранты звычайна мала чытаюць). Нехта толькі што падумай: не баюся я працы, няхай яна толькі адкватна аплучаеца. Але да "адэкватнай аплаты" яшчэ плысыці і плысыці... Напачатку амаль усе сутыкаюцца з дыскримінацыяй, замаскаванай пад патрабаваныя канадыйскага "экс'прыенсу", то бок досьведу. Нават калі ўладкоўваешся падлогу мыць — перш-наперш запытаюцца пра гэты самы эксп'рыенс. А пачу́ши, што яго няма, авалязкова заплаціць менш.

...Але пераскочым гэты этап адразу. Уявім, што новы імігрант выбіаецца на больш-менш прыстойную купіну: дом, машына, сталая праца... Мая знаёмая жыве ў Канадзе чатыры гады. Займае добрую пасаду, прафесія яе звязаная з кампутарами (прывычныя называюцца яна прафесію ўжо ў Канадзе — а

Віялета Кавалёва

гэта вельмі нялёгка!). Муж таксама працуе, яны маюць машыну, сёлете ўзялі ў банку пазыку і купілі дом. Дзеці добра вучачы ў школе, адна дачка займаеца музыкай, другая — мальваньнем...

Яна патэлефанавала мне пару тыдняў таму і паскардаўліся на эмацийны голад. "Калі ў Менску мы хадзілі на дэмансістрацыі са сцягамі і нас арыштоўвалі міліцыя — кроў кіпела, жыцьцё віравала... А тут нічога не адбываецца. У жыцьці ўтварылася пустэча, якую кожны запаўняе па-свойму. Адзін, шукаючы вострых адчуваньняў, кожны выходны плавае на байдарцы па камяністых канадыйскіх рачках, другі пачынае шмат есьці, у такі способ выпрацоўваючы "гармон шчасця", трэці ўсе гроши адкладае на вандроўку па розных краінах... Сумна мне тут. Сябры ўсе засталіся ў Менску, і хоць у Таронта шмат знаёмых — усё гэта ня тое..."

Мы размаўлялі, займаючыся кожнай сваёй справай. Яна пастрыкала мышкай, ганяючы кампютарных чорцікаў. Я, прыцінуўшы слухаўку плечуком, цыравала дзірку на старой канапе, якую нам пакінулі суседзі, звязджакоўшы на новую кватэрку і ў лепшае жыцьцё. (Першая нашая канапа, якую мы знайшли на вуліцы перад дамам, да гэтага часу зусім развалілася.)

Ня ведала я, што ёй адказаць. Адчувала толькі, што праблема, з якой яна сутыкнулася, націм цяжкайшай за ўсесі набор імігранцікіх цяжкасцяў першага пэрыяду. І што непазбежна надыдае ѹ мой дзень, калі рytмічная ўпрарадкаванасць дабрабыту стане ўпоперак горла...

Але жыцьцёвые праблемы можна вырашыць толькі "у парадку паступлення". Няма калі пераймацца заўтрашнім магчымым голадам ад сутысці, калі насуваецца рэальная нябесьпека фінансавага кризыса. Гэта тыповая фобія чацвертага месяца імігранцікага жыцьця. Прывезеныя з сабой гроши

амаль праедзеныя, ангельская школа яшчэ на скончанай, працы пакуль няма. А ці хопці рэшты даляраў, каб дзягягнуць да першых самастойных заробкаў? А калі давядзеца прасці "валфэр" (дапамогу беспрацоўным) — дык ці дадуць? Вунь і гэтаму не дадзі, і таму адмовілі... А што, як я будзе чым заплаціць за кватэрку?

Усім, хто напісаў мне электронныя лісты, я адказала пэрсанальна. А праз газэту хачу дадаць яшчэ адно. Падлічвачуць свае "балы" і шанцы на праходжанье інтэрвю ў канадыйскай амбасадзе, пралічыце і сваю здольнасць адаптаваніцца ў аблісці чужім асяродзьдзі. Ня вы будзеце перайначаць яго, а яно — вас. На жаль, надланімія лёсі і згаслья вочы я ўжо пасыпела тут пабачыць таксама.

Зрэшты, нікога не адгаворваю, якікога і не намаўляю. Эміграцыя існавала і будзе існаваць. Да прыкладу, 20% канадыцаў мараць стаць грамадзянамі ЗША. (Горкай іронія лёсі ў тым, што вынікі апытаванія былі апублікаваны ў канадыйскім друку літаральна напярэдадні 11 верасьня.) І нават нашыя дзіцячыя мары — "эміграваць усім разам і дзеесьці на новай зямлі" — ўтварыць вольную Беларусь" — падаюцца не такім ўжо вар'якім, калі ўзгледаць пра адзін Квэбэк, што па плошчы ў тры разы перавышае тэрыторыю Францыі.

Вядома, і мне, жывучы ў Таронта, хацелася б бачыць навокал на панік дзясяткай, а дзесяці тысячачаў беларусаў, каб можна было аўяднаніцца па інтерэсах, і ня толькі па нацыянальнай прыкмете. Зайдзіросна, што адні мая суседка аддала дзіця ў школу імя Лесі Українкі (няхай там украінская мова і напалам з ангельскай), а іншая суседка на выходныя ездзіла з усёй сім'ёй на фест у парк імя Ігната Падзрэўскага, дзе выступала каля дзясяткі польскіх гуртоў. Я, што праўда, таксама дома не сядзела — Згуртаваныя беларусы Канады ладзілі ў беларускім культурным цэнтры "саброўскую вечарыну". Але ці то людзі там сабраліся за-

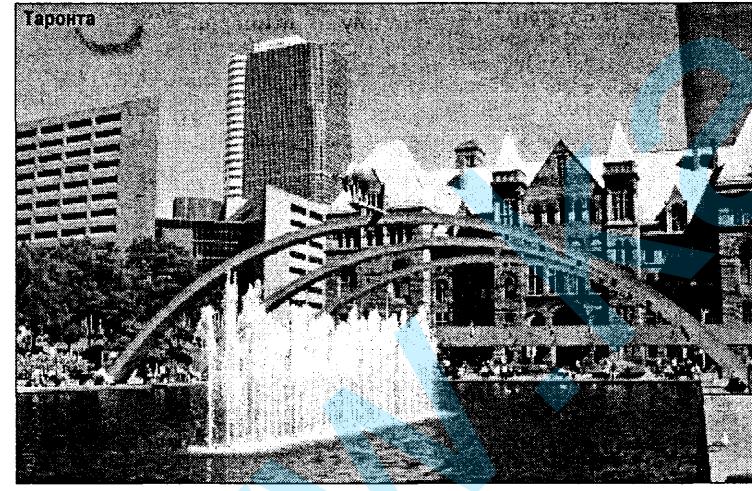
**З эміграцыяй як з замужжам:
чым мені спадзяваньня, тым
большая верагоднасць
прыемных сюрпризаў**

надта розныя, ці то замала іх было, толькі ні песні не сціпяваліся, ні полька ні танчылася...

На "пілезе" (гандлёвым пляцы) побач з нашым домам ёсьць трэці польскі крамы (мы наагул пасяліліся тут у "славянскай Эўропе" — нізедзі паміж Польшчай, Украінай ды Сэрбіяй). На польскай кавярні былі вывесілі аўтаву: "Potrzebna sprzedawczyni na soboty i nedzielę". Толькі сабралася я пранаваніці ім свае паслугі, як мяне апярэдзіў муж суседкі — украінец. Пайшоў да гаспадыні з той самай пранаванай, што гатавая была зьляццець у мене з языка: польскую мову разумею выдатна, размаўляю зблішага па-украінску, але з пакупнікамі вашымі дамовіцца здолею. Не ўзялі — каб не раскідацца яшчэ аднаго польскага гняздзечка, не парушыць ягонай утульнасці. Каб які-небудзь пан Войцех заходзіў туды штораніцы па съвежых булкі — і на панік хвілін нібыта вяртаўся ў родны Гданьск ці Варшаву.

Ня ведаю, што засмучае мяне болей — ці тое, што ў Таронта пакуль няма свайго Траецкага, ці тое, што з гэтай віртуальнай беларускай кавярні мне нават у думках не было б куды вяртацца.

Віялета Кавалёва
vkavaliowa@hotmail.com

Польскія дыплёмы й беларуская рэчаіснасць

90% беларускіх грамадзянаў, якія выпраўляюцца за мяжу на вучобу, пакідаюць радзіму назаўжды

Нядайна беларускі клуб выпускнікаў польскіх ВНУ зладзіў у Горадні сваю традыцыйную сустрэчу. Для спаткання выбрали прыгожы будынак польской школы № 36 у Дзяўятоўцы.

Школа, пабудаваная на сродкі служачаў Польскага радыё, робіць вялізнае ўражанне: пампэозныя ганак, элегантныя ўнутраныя падворак з шклянымі дахам, прасторныя калідоры, галероі, клясы, утульная актавая зала з разліем і мяккімі крэсламі, пабуйсці карціны, экзатичныя кветкі, выставы ганаровых кубкаў, медалёў і граматаў... У школе 37 кампютараў. Усе прадметы выкладаюцца па-польску, але ў беларускую мову вычуваюцца паглыблены. 144 чалавекі вучачы грацы на розных музычных інструментах. Пры

заканчэнні школы гэтыя юнакі ды дзяўчата атрымліваюцца пасвядчаныя аў сярэдняй музычнай адукцыі. Дакладна такая ж школа ёсьць у Ваўкавыску. Гарадзенская школа летасць выдавала першыя атэстаты. Цяпер многія ейныя выпускнікі вучачы ў Польшчы.

Каб трапіць у польскія ВНУ, беларусы мусіць выдатна здаць устутынныя іспыты, а потым дамаўляцца наакон стылізанды з рэкстарам установы. Альбо, калі яны этнічныя палякі, папярэдне просіць стылізанду ў польскага ўраду.

Былыя стылізанды не сціпяшыцца вяртацца ў Беларусь. Многія застаюцца ў Польшчы альбо выправаўляюцца далей на Захад. Менавіта з гэтай прычыны польскія ўлады апошнім часам абмежавалі даступ беларускіх студэнтаў на такія спэцыяльнасці, як замежныя

мовы, юрыспрудэнцыя і мастацтва. Згодна з неафіцыйнымі лічбамі, 90% беларускіх грамадзянаў, якія выпраўляюцца ў Польшчу на вучобу, пакідаюць радзіму назаўжды.

Толькі 10% вяртаюцца дамою. Згодна з гэтымі статыстыкай Беларускага клубу выпускнікаў польскіх ВНУ, толькі трэцяя частка з гэтых 10% знаходзіцца за межамі дзясяткінай грамадзянінай. Сяргей Клімаў выкладае гісторыю ў Магілёўскім універсітэце. Валянцін Цітарэнка — польскую мову ў БДУ. Гісторык Андрэй Якубоўскі ўзначальвае Менскі аддзел Саюзу паліякіў. Гісторык Юзаф Пажэцкі — віцэ-старшыня Беларускага саюзу паліякіў. Ірэна Чэрняк выдае часопіс *Stowarzyszenie Polaków w Niemczech*. Анджэй Дубкоўскі — галоўны рэдактар газеты *Głos nad Niemnem*, у якой працуе таксама Галіна Эйсмант, Анджэй Пісальнік, Інэс Тод-

рык. Алеана Здобнікава працуе ў Польскім Інстытуце...

Аднак большасць выпускнікаў пакідаюць ад беспрацоўніцтва. Нехта гандлюе на рынку па праце кіроўцаў, нехта пааступіў у беларускі ўніверсітэт і цяпер атрымлівае новую спэцыяльнасць. І справа ня ў тым, што яны згубілі контакт з беларускімі рэаліямі ды дзясяткі людзей атрымалі ў Польшчы дыплём бакаляўра, які не фігуруе ў польска-савецкай дамове 1974 г. пра абелен студэнтамі, а значыцца, афіцыйна не прызнаеца беларускімі ўладамі.

Летасць выпускнікаў польскіх ВНУ яшчэ спадзіваліся, што клуб і Польскі інстытут дапамогуць ім уладавацца. Аднак высыветлілася, што клуб пранавануе ім зусім іншае: радасць сустрэчаў, удзел у куль-

турных мерапрыемствах Польскага інстытуту, саброўскія контакты з калегамі ў Беларусі і за мяжой... Апошнім часам узьнікла ідэя выдзяляць польскія гроши на польскамоўную адукцыю ў Беларусі. Галоўная перашкода на гэтым шляху — моўная палітыка цяперашняга рэжыму. Наўчона чакаць ад сёньняшніх беларускіх уладаў дазволу адчыніць польскі ўніверсітэт ў Горадні. Нядайна бывшы скасаваны праект польскай школы ў Воранаве, якую плянавалі пабудаваць на польскія гроши. Цяпер ідуць зачытнія спрэчкі вакол стварэння польскага аддзелу ў Менскім пэдагічніку імя Максіма Танка. Зрэш

ГРОШЫ ЁСЬЦЬ ДАКУМЕНТАМ Гроши ёсьць дакумэнтам

Наталка Бабіна

Не памятаю, як выйшла, як дайшала. Што пад машину ня трапіла — цуд. Ачомалася толькі на лаўцы ў сквэрыку, і то трохі: і сквэрык, і трамвай, і людзі круціліся ў міне перад вачымі віслёкавым, зь перавагаю блакітнага, колам.

Гэта ад неспадзянкі. Я даўно ужо ня маю надзея, але пляны яшчэ снью. І вось гэтыя пляны абаваліліся, а руіны прыдущылі міне такім цяжарам, што з-пад іх міне выбрацца. Кола круцілася ўсё хутчэй, туман перад вачымі гусьцею, гусьцею, аж пакуль не згусьцею ў папяровы кубачак з халоднай мізранлакай. Зь цяжкасцю сфакусаваўшы погляд на кубачку, тады на руці, што яго трымала, тады на тулаве, да якога рука мацавалася, тады на галаве над тулавам, я зьдзівілася настолькі, што міне нахват стала лепш. Запаміналы выгляд у мужыка, які міне пайоў: худы да сухасыці, касцісты, вакол касаватага вока — шнір ад брыва да гарбатага носу, на другой штацэ — пляма алёту. Пусты кубачак мужыкіні ў вялізны зашмұляны заплечнікі і выхаплі стуль пунцовую ружачку з кропелькамі вады на плястэцках.

— Табе.

Я далоні ацёрла з ілба халодны пот — сълед мінула непрытомнасці. Вопратка бамжацкая, зьбітая боты. Рукі запецканныя. Ружачка ў заплечніку... Мужык сеў побач, заплечнік прыстроїў ля ног, скасаваруў на міне і без таго касое вока і задаў няўцімнае пытаныне, якое, аднак, я выдатна зразумела:

— Ты чаго?

Калі ціялі з лысінкай нарадзілася, з лысінкай яго і ваўкі зьядуць. Так і я. Вось толькі што жыцьцё — у каторы гэта раз! — тыцнуда міненосам і выразна сказала: «Людзям ня вер!» — я гляджу на шахвараста ў раскрыстанай куртцы, напэўна ж прайдзісвета і махзія, і міне хочацца ўсё яму расказаць, бо такія ў яго прыгожыя, рэдкага філікавага колеру вочы, хай сабе я касое.

Ну, я і расказала.

Калі ты настаўніца, у цябе троє дзяцей і жывеш ты, скажам, у Маладачне, сточваць канцы з канцамі няпроста. Муж не памочнік. Як так выйшла, што вясёлы стройны хлопец, ад погляду якога трымцела мae сэрца вясімніцаў год таму, ператварыўся ў азызлага чырванаватарага баравцаўта зь зялёным зьмеем, я ня ведаю. У баравца, вядома, перамагае зьмей, і ў тыя рэдкія гадзіны, калі муж ня п'е, у яго адно жаданне — напіцца. А дзіцей троє. Ратуе тое, што я добра шыно. Да міне і паліто прыносіць шыць, і гарнітуры. А аднойчы наша дырэктарка прынесла і вывернула на канапу гару копавых скурак.

— Пашыещ мне футра, — сказала яна патрабавальна. — Добры вечар!

Я пашыла. А куды падзенешся? Вочы баяцца, а руکі робяцца. Дырэкторка была ў захаплены.

— У цібе талент! — вяшчала яна перад люстрам. — Прыроджаныя здольнасці мадэльера!

Футра гэтае яна папёrlа на выставу народных промысловай у Менск. Міне запрасілі на адкрыццё, і я тулялася паміж тканых калапа і вышыванак, дурэючы ад тлуму. Мардатая, адзін у аднаго, дэлегацыя дзелавых колаў Масквы трохі пагалёлала калі майго футра, а ўжо пры канцы дnia да міне рысьцю падбегла дырэкторка.

— Казіміраўна, пашанцавала! — горача зашаптала яна міне ў вуха. — Не прадзешаві! Пагаджайся! Гроши я пазычу! З нэнды выбирацца!

Нічога не разумеючы, я вылупіла на яе вочы.

— Нэла Казіміраўна, — загаварыла дырэкторка ўжо ўголос, пера-

большана-ласкова. — Вашае футра звязнрула на сябе ўвагу аднаго з наших шаноўных гасцей з Масквы. Прадстаўніца ягонай фірмы ў Менску, — яна вельчна павіла руку ў бок маладзіцы з цыцкамі і плятынавымі валасамі, — прападвіціць вас. Магчыма, вас зацікавіць яго прапанова.

Маскоўскі госьць Іван Іванавіч чакаў міне ў нейкім службовым пакоі. Паслысь непрэцігальных, але ўз्णёслых кампліментаў міне (самародак, народны талент, рэдкое майстэрства), ён разгарнуў перад мною часопіс.

Там, на глянцевай старонцы, прыгожая незярмнай, адсутнай прыгажосцю жанчына хуталася ў дзігую, да кітак, футравую сымфонію. Ані намёку на фальш, ановіднай ноты дысанансу: срабрыста-чорны вадаслад ліеща, пералівеца ў чорна-срабрысты, лашчыць вока. Мяккі каўнер, шырокое крысо, якое прыгажуна прыгожыліва рукою.

— Зможаце пашыць такое? — пачула я голас маскоўца.

Ах, дык наш шаноўны госьць хоча скарыстаць з танай беларускай працоўнай сілы? Але колькі ж такая цаца будзе каштаваць у Маскве? Халера я ведае. Ды не пашыю я таго, заскладана, занадта вытагічана. Дырэктарчына кірка была ўсі аднолькавая, цімненькая, а колькі я пакутавала, пакуль дапа-скувалі адуна да адной... Не, не змагаю, вырашыла я, і раптам адчула знамёны съверб у кончыках пальцяў. Хвалі цудоўнага аксамітнага футра... Адчуць іх пад рукамі, адчуць, якія каштаваць скуркі ператвараюцца ў неацэнную даскаланасць, даць ім новае жыцьцё, каб прымусіць забыць пра тое жыцьцё, якое аднілі ў звязарку, каб цяплю новай даскаланасці прымусіла забыць пра холад асвежаваных тушак.

— Гэта цынціла. Тут спатрэбіца вельмі адмысловыя скуркі.

— Я давяраю вам і вашаму густу. Калі мы з вами будзем супрацоўнічаць, вы атрымаеце заказ «пад ключ» — ад набыцца скуркі да пашыву. Давайце дамовімся так: я апілачваю вашы выдаткі на матэрыва і плачу за работу дзвесіце дзяляраў.

Я пасыля доўта ганарылася тым, што сказала ў адказ «ня можа быць нават мовы» і зрабіла спробу выйсці.

— Колькі б вы хацелі? — спытаў ён адразу.

— Дзесяць тысяч.

— Ну, вы ж ведаеце — за такія гроши можна пашыць у Парыжы.

гроши прайшли раней. Бачу толькі адзін шлях: траба ехаць у Маскву. Вярнуцца табе дакумэнты.

Галава мая ізноў, як карусель у парку, падціх пайшла кругам. Вось так, згопалу, у Маскву? Зі невядомымі чалавекамі? Як же я міне зда-будзем тыны гроши? Адрес у міне ёсьць, але што з таго? А ў торбачы је ў міне дзвесіце дзяляраў? А дзяўно не тримала ў руках такіх грошай, а ну як падмане і абрэз? А з іншага боку, што мне губляць? Дзвесіце дзяляраў зь навыкнуткі міне на выведуць... Дзееці ціпер у бэзэсэмаскім лягеры (начальнікам там адзін актыўіст БНФ, дапамог уладкаваць, каб трохі ад'еліся), а мужу да лямпачкі, хоць бы я і на месяц аддліца, а ня толькі ў Маскву.

— А чым ён займаецца, гэты твой Іван Іванавіч?

— Кніжкі выдае. А цябе як звяца?

— Міне зваць перарваць, хвамілія лопнучы. Фабіян я, караец. Ну, што, рашылася?

— Які ўсё ж такі прыгожы ў гэтае абарванца вочы!..

— То хадзем на вакзал.

— З вакзалу ў Маскву ездзіць эліт, багемія і бабулі з унучкамі. Сярэдняя ж кляса — ён стукнуў сябе ў худую грудзіну — дабіраецца таныней і зручней.

Фабіян устаў, закінуў за плечы рукязік і працягнуў міне руку.

* * *

Праз гадзіну мы ляцелі на ўсход у вялікай фуры, нагружанай пецивам заводу «Сладкі», і ў шчыглінах тэнту пасыўствалі вечер, роспач і страх. Куды ты прэшся, Саламея Круцялыцкая? Дзееці школа, гарад, гарод, дзеці, школа — вось тваё жыцьцё, па-іншаму ты жыцьцё на ўмееш. Куды ж ты ляціш?

— І вартас я жыцьцё, няма чаго сказаць, — нечакана прамовіў унтурныні голос. — Даў Бог плёну. Муж — адна назва, жылы цягнеш, як большайская кабыла, съвету за капейкай на бачыш. Дзееці, лічы, сіроты пры жывых бацьках.

— Но-но! — страпінулася я. — Дзеяці я люблю, і яны міне любяць.

— А калі ты ў апошні раз купляла ім марозіва, піяцнотная матуля?

— пасікавіўся голас. — Ці вазіла ў Гірадню ў заапарк? А па душах калі з катормі апошні раз гаварыла? Толькі і ведаеш, што, высаладзіўшы язык, працацаць, палоць, паліваць, парэчкі дзерці. Бульбу пад лі абіраеш, каб на ўсю зіму хапіла. І ў лягер на тры зьмены!

Крыця няма чым. Што я хапала ся ўсялікую работу, што праца-валяла і пракацавала, гэта ўсё так, але праўда ў тым, што прасвяту не было відаць. І што з чалавека я пепраторыла ў аўтамат на здабычыніні — гэта таксама праўда. І праўда, што ўсё часціць прыходзіла думка: я жа я стамліся жыць, прыбыць міне, Госпладзе, і нават тое, што ў міне трох дзяцей, не адгняла гэты думкі.

Фабіян, які, здаецца, драмаў, паварушиўся і выглянуў у шчыліну.

— Расея!.. Можна і падсілка-ца.

Я звычайна я ем чужога, у горла на лезе, адле акуратных бутэр-бродаў з сельдзіцамі не адмовілася.

— Дык ты, звычайна, з Маладечна, — кінуў міне памідор Фабіян. — Я там у вас гадоў з восем праца-ваў. Што ты зъдзіўляешся? На будоўлі, я ж інжынэр-будаўнік. Ты думаеш, я бомж? Нé, я бадзяя. А гэта вельмі розныя рэчы. Сумную пазэцію жыцьця зауважаюць толькі бадзягі ды некаторыя маці, а не разумее ўгугуле ніхто. А калі канкрэтна, я збегаю ад жонкі.

— Навошта ж жаніца з такой,

ад якой потым уцякаць?

— Пытанье не да мяне.. Колькі сябе помні, какаў суседскую дзіўчыну. Яшчэ з тае пары, як разам у піскі сядзелі, потым у школе вучыліся. Вырашылі пажаніца, як толькі скончыл школу. Рыхтаваліся да вясельля. Вечарам вёс я сваю Гэллю ў клуб на танцы на матацылле. Яна хайнілася, каб праправіць раменчык на басаножку, а я якраз павяртаўт, і яна далася галавой аб каменны слуп. Бяз шлему ехала...

Ты мо ў чула пра гэты выпадак. У нас на Радашкавічах тады толькі і мовы пра тое было. А мяне ж пасадзілі. Каб застаўся дома, то зрабіў бы сабе нешта, бо перад вачымі ўсё стаяла відовішча: я расколатая галава і паўшар'і мазгоў. А ў турме памерці не дадуць, — ён міжволі крануў шнір на твары.

— Так што на пажаваны міне не было, ляжаў у турэмным шпіталі. Словам, яна памерла, а я — не. З дому зъехаў, праца-ваў на будоўлі, потым у інстытут паступіў.

А з Гэллю адзін час нават размаўляў, яна прыходзіла, голас я чуў. Потым мінулася... А як інстытут скончыў, пайшоў праца-ваць, маці

пачала чапляцца — жаніся ды жаніся, я хуткі памру, а ты адзін працівіш, як муха. Эма была вельмі непадобная да Гэлі, непрыгожая, нягэглай, старалася ўдаваць з сябе дзелавую, а ў твары, у вачах штосьці такое няшчаснае. Але пасля шліпа яна перамянялася. Але пасля

ліўкі ўзімія ўзімія ўзімія... У сілу зъехаў. Закруціла ўсё па-своему: трывады, што мы пражылі разам, былі трывады гадамі грошай. Гроши, гроши. Кожная капейчына на ўліку, кожная павінна прыбытак, і на дай Бог купіць, прыкладам, газету — бо гэта ж ненаведамая якай трат...

— А дзееці ў цябе ёсьць?

— Дзяцей яна не хацела, казала, што няма чаго пладаць жабракоў. Карапац, я зъбег. І я вельмі Эме ўздзяяны.

— Узячны?

— Каб не яна, я ня стаў бы бадзягам. Многата дыады не адбылося.

Наша Ніва [38] 17 верасня 2001

11

ТВОРЧАСТЬ

дадому. Але ж не, не ўцяку. Проста цікава. Што будзе далей, што яшчэ знойдзеца ў заплечніку Фабіяна, адкуль ён ужо дастаў ружу, хлеб і зъмяю?..

* * *

У рукзаку знайшлася мапа Масквы, а на ёй — патрабная нам вуліца. "Эмір-Прэс" месціцца ў шыкоўным будынку з мармуровай падлогай і фантанам у холе. Ліфт (зь лястрам і пазалотай) падняў нас на сямнаццаты паверх. Вось, праз калідор, засланы дываном, — дзвёры дырэктарскага кабінету. Не чакаючы ані сэнкунды, Фабіян таргунуў іх, і мы апнуліся ў прыёмнай.

— У вас прызначаная сустрэча? — сакратарка падняла бровы. — Хто вы?

— Аўтары. Зь Цюменскай вобласці. Хочам прапанаваць рукапіс.

— З рукапісам — да галоўнага рэдактара.

— Мы ўсё ж хацелі б пагаварыць перш з дырэктаром.

— Пачакайце хвіліну, — дзяяўчына зънікла ў дырэктарскім кабінэце, а праз колькі часу выйшла.

— Праходзьце.

Фабіян прайшоў першым. Спачатку ён дастаў пісталет, пасля асьпіда, які актыўна выступаў з сольным нумарам. Зблізеліся Іван Іванавіч задраў ўверх ня толькі руکі, але чамусыці й ногі.

— Калі ласка, гроши, якія вы вініяў гэтай даме. Ці мне пакласыць зъмяю вам на калені?

Асьпід пагрозыліва стукнуў хвастом аб бюро і засычэў з асаблівай злосцю.

Не апушкаючы ног, Іван Іванавіч крутануўся да адчыненага сейфу, выняў стуль пачак грошай і паклаў на стол. Я адлічыла, што трэба, рэшту пакінула. Моцным скотчам прымасавала Івана да крэсла і заляпіла яму рот.

Празь дзесяць хвілін мы быўмоў даўшы.

Мяне перапаўняла радасць. Такое шчасльце, такое поўнае адчуўванье цуду жыцця бывала са мной толькі ў першых гадзін пасля нараджэння дзяцей. Гучала музыка, шумеў высокі лес, сціпала душа. Каб не Фабіян, які моцна трymаў мяне за руку, я б ляцела. Значыць, ёсьць на съвеце справядлівасць! Лёгкасьць, з якой мы забралі гроши, яскрава съведчыла пра гэта. Я зъязла.

Фабіян тра было адсыці, і ён пакінёў мяне, лікуючую, на рагу дзвінкоў вуліцай, наказаўшы стаяць як стаяла і не сыходзіць зь месца. Я і стаяла. Побач працаўаў абменьнік. Я дастала гаманец, каб памяняць дзясятку на гасцінцы дзецям. Тут жа справа бліснула лязо, а ў наступны момант я адчула вастрыё пад рабінай.

— Аддай гаманец, — ціха сказаў адзін з каўкаскім акцэнтам. — Аддай, а то зарэжу.

Я таргунулася ад болю і адчула, як пад блузкай па целу цурчыць кроў. І зарэжуць жа, і не пашкадуць, гэта ж Масква! Я і спалохалаася. То ў Бога съмерці прасіла, а тут спалохалаася бандытаў. Толькі я аддала им гаманец, яны зынікі. Расчыніліся ў бяскоўным маскоўскім наўтоўпе. Нічога не зъмнілася: шумелі машыны, адчыняліся і зачыняліся дзэверы супэрмаркету — толькі ў мяне ўжо не было грошоў. Сёлэзы падалі на брудны маскоўскі асфальт, як боб у каструлю.

— Што з табой? Што здарылася?

— Трос мяне за плечы Фабіян.

— У мяне забралі гроши!

І я адняла ад боку чырвоную ад крыўі далонь.

Памаўчайшы, Фабіян сказаў:

— Прыкрыў пляму торбачкай. Ездзім на вакзал. На цягнік, я буду бабай, ты — унучка.

— А гроши? Можа, у міліцію? Можа, дагнаць іх?

— Забудзь пра іх, іх ужо і сълед прапаў. Паехалі, — адрезаў Фабіян.

* * *

У вагоне я ўзълезла на верхнюю паліцу і адварнулася да сцінки. Сённяшняя катастрофа на выклікала ў мяне такой рэакцыі, як учораўшыя. Прынамі, прытомнасці я ня страціла. Прывыкаю!

На Фабіяна ўсё, што адбылося, здаецца, наагул не зрабіла вялікага ўражання. Ён тачыў лясы з папутнымі крутымі маладзёнамі, што ехалі ў Вільню. Пляшкі паступова перамяшчаліся са століка на падлогу. Маё здрэнцвенные плыло сирод ляскату, грукату, успышак съяцла, брыдкаслоў Фабіяновых суразмўцаў. Пэўна, так выглядае пекла. Гутаркі, што даносіліся да мяне зынізу, работілі чым далей, тым агіднейшымі. Нарашце я заснula.

Фабіян штурхай мяне і шаптаў: "уставай, хадзем хутчэй". Цягнік стаяў. За вокнамі ледзьве-ледзьве шэрэла. Мы выйшли на пусты пэрон. Помнік падпольшчыку Заслонаву. Воршы. Я нічога не разумела. Фабіян цягнуў мяне ўпрочкі ад вакзала. Поезд адышоў, грукат ягоных колаў сціх. Фабіян дастаў з-за пазухі пачак зялёных і працягнуў мене:

— Трымай. Я разгублена глядзела на яго. Бяры. Мне яны непатробыя, а гэны сабе яшчэ накрадуць.

У Воршы мы з Фабіяном разыўталіся: я паехала дамоў, а ён застаўся бадзяцца па съвеце.

* * *

За акном аўтобуса праплывалі жнівеньская краіўды: гарбаты хаты і багатыя катэджы, пушчы і бары, коні ў вазах і вэлясыпдысты ў гумовых ботах, босая дзяўчынка з дзіцячым вазком, буслы ў канаве... Простыя малюнкі жывіцца.

Чаму ж мне так цяжка на іх глядзець, чаму німа ў іх спакою, а толькі панылае чаканье?

Рантам я пачула адказ: бо гэтая зъмяя неблаславленая.

Нічога не атрымалася ні ў тых, хто жыве ў гарбатых хатах, ні ў тых, хто ў катэджах, ані ў дзяўчынкі не атрымалася, ані ў малечы. Вы жывем на неблаславленай зямлі.

...Вычарпаная, прачнулася я на наступную раніцу. Пуста на душы, пуста ў доме, муж пачаў праціваць ня толькі хатнія рэчы, але й праекты. Нікога ў хаце, цішыня, халдана.

Я села за стол, дастала з торбы і расклала на дзесяць частак неблаславленыя гроши. Потым сабрала і скавала, дзе знала. Гэта было маё першае рацыянальнае дзесяцьне ў новым жывіцце. Потым пайшла ў краму.

...Ен чакаў мяне ў двары на лавачкы, абавіраючыся на свой вялікі заплечнік. Гледзячы, як ён уздымаеца мне на сусціра, я думала: а може толькі падалося, што зъмяя неблаславленая? Можа, насамрэч, трэба толькі пащукыць, і знойдзеца на ёй блаславенасць месца для мяне, і для Фабіяна, і для маіх дзяцей, і для босай дзяўчынкі, і для вэлясыпдысты ў гумовых ботах?

Ягоныя дужыя худыя рукі моцна адымалі мяне. Залацісты асپідус грацыёзна зъяўліўся вясмёркамі на тоўстай галіне яблыні й мірна паглядаў на нас адтуль.

Жнівен 2001, Заказанка

Канстантын

Грамадзства

Сяргей Абламейка

Колькі надзеяў віруе ў галаве згодніка! А між тым, рэдка які з іх не падрыхтаваў сабе пагібелі, патураючи сваю тыранію.

Нават калі тыранія мае самы паслухміны і абыякавы народ, яна сеўнія ня мае шанцаў абвесьціць сябе бogaабранаю. На гэта ўжо ня хопіць людзкіх дурноты.

Розыніца паміж кіраўніком калектыву зь пяці чалавек і прэзыдэнтам краіны мінімальная. Іх яднае ігнараваныне інтарэсаў паднажаленых.

Калі нехта абяцае прынесці вялікую карысць грамадству, можна не сумнівацца, што яшчэ большую карысць ён прынесе сабе.

Пэўная катэгорыя людзей належыць да тыпу, які можна вызнаныць як "лідэр секты". Гэта ня тое самае, што проста лідэр. Лідэр секты ў любой грамадзе найперш сябе адасабляе ад астатніх, а пасля пачынае шукаку ў ёй блізкіх сабе па духу. Але шукаке ён іх толькі для таго, каб узінчаліць...

Каб навязаць людзям свае погляды, не абавязковы выказваць іх узолосць.

Трагедыя чалавецтва палягае на

тых, што частка людзей адстойвае свае погляды, падсвядома, а часам і съвядома ведаючы, што яны памылковыя.

Пэўная катэгорыя дзеячоў мае ўсъвядоміць сабе, што цынім — мэдаль двухбаковы. Ён ня толькі дапамагае свайму носьбіту перамагаць, але і робіць яго патэнцыйнай ахвярай аднадумца.

На вяршыні кар'еры — адстаўка.

Мы агулам наракаем на кансэрватораў, забываючыся, што каштоўнасць некаторых рэчаў для нас заключаецца менавіта ў іх нязменнасці.

Лідэрам уласціва дадатнае асабістасць для іх блытаць з агульнай карысцю.

Выкарыстаныне дэмагогіі ў палітычнай барацьбе наўпраст залежыць ад маральнага ўзроўню барапчыбітou. Залежнасць простая: чым больш дэмагогіі — тым менш маралі.

Нацыяналіст — гэта той, чияя краіна не адпавядае ягоным уяўленням.

Патрыятызм — гэта ня тое самае, што любоў і замілаваныне да родзімы. Высокая патрыятычная рэфлексія, на жаль, можа быць уласцівая і апошняму хаму.

Новыя кнігі, дасланыя ў рэдакцыю

Э.Дубянецкі. Сусветная культура: Ад стараўнічнасці да нашых дзён. Пагулянкі энцыклапедычныя да веднік. — Мінск: Беларуская энцыклапедыя, 2001. — 240 с.: іл. — Наклад 3000 ас. ISBN 985-11-0212-1

Аўтар дае характэрystykу гістарычна-культурнага разыўція чалавецтва ад першайбытнага грамадзства ў першых цывілізаціях да Найноўшага часу. Выданыне багата ілюстраванае. Каштуе 2,3 т. р. у выдавецтве (вул. Акадэмічна, 15, а) і пад 3 т. р. у іншых кнігарнях.

В.Шалькевіч. **Скорина и Скориніна.** — Мінск: Выд-ва часопісу "Право и Экономіка", 2001. — 120 с. — Наклад 100 ас. ISBN 985-442-056-0

Аўтар прэтэндуе на падсумаваньне больш як 200-гадовых даследзінаў розных бакоў жыцця ў творчысці Скарыны. Кнігу можна набыць у Доме кнігі "Веды" (вул. К.Маркса, 36). Кошт 2,6 т.р.

Сладчына. № 1–2, 2001. — Мінск, 2001. — 224 с. — Наклад 1938 ас. ISSN 026-1019

Найцікавейшая матэрыялія: У.Ляховіч. "Пачатак стварэння беларускага нацыянальнае школы", Д.Дук "Полацкая

куюцца з Пойнага збору твораў.

Я.Борыс. Сыцежкі, дарагі, прастор: Лірычныя замалёўкі / Для стар. школьн. веку; Маст. Ю.Цірашчанка. — Мінск: Юнацтва, 2001. — 238 с.: іл. — Наклад 2000 ас. ISBN 985-05-0380-7

Замалёўкі клясікі, расціярушаныя па розных выданьнях, цяпер сабраныя ў адной кнізе, што каштуе 2,4 т.р.

Падрыхтаваў Віктар Мухін

кафля й вера палачанаў", Ю.Кур'яновіч

"Аповеды старавечкае Лошыцы", М.Мацельскі "Барысаў — горад разездных мастоў" ды інш. Каштуе 950 р. Наступныя нумары за 2001 г., маўць, таксама выйдзуть здаўнені.

Янка Купала. Адвечная песня: Вершы й паз

Адам Глобус

ТЫ НАРАДЗІУСЯ НЯ ТУТ *

Пяцрусь

Зянон

Святлан

Элеанора

Алесь

АЗаронак

Кася

ЯЗЕРСКАЯ

Вось каб эксп-тэлевядучая Элеанора Язерская воляю лёсу працавала б на ў Менску, а ў Амстэрдаме, яна не займалася б сумнеўнай і сумнай музыкаю, а весела бавіла б час у квартале чырвоных ліхтароў, у якім-небудзь утульна-ружковым інтymна-бязавым сэкс-шопе, сярод скурных апранахаў для садамазахістай і цаачных полавых органаў для сарамлівых імпатэнтаў. А над ёю вісёй бы лёзунг: "Не бывае непрыгожых надзімных жанчын, бываюць слабыя лёгкія!!!"

БАРАДУЛІН

Каб жа Барадулін — пераносчык лірыкі Лоркі ў матчыну мову — нарадзіўся ў Мадрыдзе, дык зрабіўся б самабытным мышчыкам вітрыны. І ён здзіў бы на працу на матаролеры, выставіўшы наперад клінок свайго барады-эспаньёлкі, і ўтрапеўна б газаваў.

Зянон

Калі б лёс вызначыў Зянону жыць ў Бухарэсце, ён працаваў бы штатным фатографам у паліцыі, а ў часе скідання дыктатуры першы б сфатаграфаваў труп Чайшэску для гісторыі.

Дубавец

Во каб нацыяналіст Дубавец быў сапраўдным маскалём і працаваў на імперыялістичную ідэю, дык вакамгенна ператварыў бы Беларусь ў Віленшчынай у Паўночна-Заходні край. А так ён пакутліва ладзіць адваротны працэс.

Мулявін

Каб лёс дазволіў песьні мулявіну нарадзіцца ў Лёндане, ён стаў бы швайцарам у піцізоркамі гатэлю, прагульваўся б па ганку ў малінавым камзоле й ціха насыціваў у бухматых вусах песьнікі бітлоў...

Касіў Джон канюшыну,

Паглядаў на дзяцінку.

Ёка! Она жыта жала

І на Джона паглядала.

Ці ты Джон? Ці ты не?

Сладабадаўся ты мне...

Марцаў

Нарадаўся б рэдактар Пяцрусь Марцаў на ў Менску, а ў сталіцы мадэрнізму Барселоне, не займалася б ён інфармацыйным фіглярствам, а стаўшы бы за барнай стойкаю ў тапасе Qu-Qu, варыў сафі russo і сафі irlandais, наливай whiskies да vodkas. Жыраваў бы Пяцрусь у нармалёвым жыцьці... П'яных падманваць лягчэй, чым цвяроўозых.

І не прыдумляў я такога, а ўбачыў бармэ-

БЯЛЯЦКІ

Вось каб бацька змагара за права чалавека Бяляцкага не прывезлі свайго сына ў Беларусь, а пакінулі ў Рәсей! Ён працаваў бы выратавальнікам у Сочы, на пляжы калі марпорту, ляжы бы пад парасонам у дарагіх плаўках і зредку б сапраўды ратаваў людзей ад стыхіі.

АЛЕКСІЕВІЧ

А калі б шукальница праўдадзікунства Алексіевіч засталася жыць у хлебадайной Украіне, дык усё адно прыняжджала б у Беларусь, каб на чыгуначным вакзале гандляваць наперчанымі шматкамі сала. Сымлялася б на поўны рот і на думала б, якое ablічча ў вайны, жаночае ці мужчынскае, бо або рабое і любіць яечню з салам.

АКУДОВІЧ

Быў бы філэзаф Акудовіч грамадзянінам Чехіі, а не Беларусі, дык капаў бы магілы на Праскіх могілках. Рэальнае далакопства прыносіла б добрую колькасць кронав і гарэлкі моцно ў 51 градус. Валяніні разобраўся б, хто ёсьць, а каго няма, хто можа глынуць сьпрытысу, а каго тым съпіртам можна толькі абмыць. А халоднымі раніцамі на жыдоўскіх могілках калі сынагогі ён складаў бы верши пра кветкі, якім паадломвалі съцябліны, ратуючы букеты ад злодзеяў.

БАБКОЎ

Парыж, а і на Гомель мусіў выхоўваць Бабкова. І вырас бы не пасталятчыны мыслія, а працаваў з самай шыкоўнай крамы дзіцячых цацак. Не пісаў бы Ігар артыкулаў у энцыкліяды, а заахвочваў бацькоў наўбываў сваім пестунам караблікі. Дзяяцваў Парыжу Бабкова абаґаўляла б. А дакладная копія "Тытаніка" ў маштабе 1 да 1000 разыходзіліся б з Ігаравых рук сотнямі.

КАМОЦКАЯ

Рок-баранеса Кася па ўсіх прыкметах даўно павінна была пераобрацца ў Дэлі. Яна спрабавала пераехаць у Вільню, але выбраўла памылковы вэктар. Касю чакае

МАРЦАЎ

Нарадаўся б рэдактар Пяцрусь Марцаў на ў Менску, а ў сталіцы мадэрнізму Барселоне, не займалася б ён інфармацыйным фіглярствам, а стаўшы бы за барнай стойкаю ў тапасе Qu-Qu, варыў сафі russo і сафі irlandais, наливай whiskies да vodkas. Жыраваў бы Пяцрусь у нармалёвым жыцьці... П'яных падманваць лягчэй, чым цвяроўозых.

І не прыдумляў я такога, а ўбачыў бармэ-

Пяцрусь Марцаў на ў Менску, а ў сталіцы мадэрнізму Барселоне, не займалася б ён інфармацыйным фіглярствам, а стаўшы бы за барнай стойкаю ў тапасе Qu-Qu, варыў сафі russo і сафі irlandais, наливай whiskies да vodkas. Жыраваў бы Пяцрусь у нармалёвым жыцьці... П'яных падманваць лягчэй, чым цвяроўозых.

І не прыдумляў я такога, а ўбачыў бармэ-

Пяцрусь Марцаў на ў Менску, а ў сталіцы мадэрнізму Барселоне, не займалася б ён інфармацыйным фіглярствам, а стаўшы бы за барнай стойкаю ў тапасе Qu-Qu, варыў сафі russo і сафі irlandais, наливай whiskies да vodkas. Жыраваў бы Пяцрусь у нармалёвым жыцьці... П'яных падманваць лягчэй, чым цвяроўозых.

І не прыдумляў я такога, а ўбачыў бармэ-

Пяцрусь Марцаў на ў Менску, а ў сталіцы мадэрнізму Барселоне, не займалася б ён інфармацыйным фіглярствам, а стаўшы бы за барнай стойкаю ў тапасе Qu-Qu, варыў сафі russo і сафі irlandais, наливай whiskies да vodkas. Жыраваў бы Пяцрусь у нармалёвым жыцьці... П'яных падманваць лягчэй, чым цвяроўозых.

І не прыдумляў я такога, а ўбачыў бармэ-

Пяцрусь Марцаў на ў Менску, а ў сталіцы мадэрнізму Барселоне, не займалася б ён інфармацыйным фіглярствам, а стаўшы бы за барнай стойкаю ў тапасе Qu-Qu, варыў сафі russo і сафі irlandais, наливай whiskies да vodkas. Жыраваў бы Пяцрусь у нармалёвым жыцьці... П'яных падманваць лягчэй, чым цвяроўозых.

І не прыдумляў я такога, а ўбачыў бармэ-

Пяцрусь Марцаў на ў Менску, а ў сталіцы мадэрнізму Барселоне, не займалася б ён інфармацыйным фіглярствам, а стаўшы бы за барнай стойкаю ў тапасе Qu-Qu, варыў сафі russo і сафі irlandais, наливай whiskies да vodkas. Жыраваў бы Пяцрусь у нармалёвым жыцьці... П'яных падманваць лягчэй, чым цвяроўозых.

І не прыдумляў я такога, а ўбачыў бармэ-

Пяцрусь Марцаў на ў Менску, а ў сталіцы мадэрнізму Барселоне, не займалася б ён інфармацыйным фіглярствам, а стаўшы бы за барнай стойкаю ў тапасе Qu-Qu, варыў сафі russo і сафі irlandais, наливай whiskies да vodkas. Жыраваў бы Пяцрусь у нармалёвым жыцьці... П'яных падманваць лягчэй, чым цвяроўозых.

І не прыдумляў я такога, а ўбачыў бармэ-

Пяцрусь Марцаў на ў Менску, а ў сталіцы мадэрнізму Барселоне, не займалася б ён інфармацыйным фіглярствам, а стаўшы бы за барнай стойкаю ў тапасе Qu-Qu, варыў сафі russo і сафі irlandais, наливай whiskies да vodkas. Жыраваў бы Пяцрусь у нармалёвым жыцьці... П'яных падманваць лягчэй, чым цвяроўозых.

І не прыдумляў я такога, а ўбачыў бармэ-

Пяцрусь Марцаў на ў Менску, а ў сталіцы мадэрнізму Барселоне, не займалася б ён інфармацыйным фіглярствам, а стаўшы бы за барнай стойкаю ў тапасе Qu-Qu, варыў сафі russo і сафі irlandais, наливай whiskies да vodkas. Жыраваў бы Пяцрусь у нармалёвым жыцьці... П'яных падманваць лягчэй, чым цвяроўозых.

І не прыдумляў я такога, а ўбачыў бармэ-

Пяцрусь Марцаў на ў Менску, а ў сталіцы мадэрнізму Барселоне, не займалася б ён інфармацыйным фіглярствам, а стаўшы бы за барнай стойкаю ў тапасе Qu-Qu, варыў сафі russo і сафі irlandais, наливай whiskies да vodkas. Жыраваў бы Пяцрусь у нармалёвым жыцьці... П'яных падманваць лягчэй, чым цвяроўозых.

І не прыдумляў я такога, а ўбачыў бармэ-

Пяцрусь Марцаў на ў Менску, а ў сталіцы мадэрнізму Барселоне, не займалася б ён інфармацыйным фіглярствам, а стаўшы бы за барнай стойкаю ў тапасе Qu-Qu, варыў сафі russo і сафі irlandais, наливай whiskies да vodkas. Жыраваў бы Пяцрусь у нармалёвым жыцьці... П'яных падманваць лягчэй, чым цвяроўозых.

І не прыдумляў я такога, а ўбачыў бармэ-

Пяцрусь Марцаў на ў Менску, а ў сталіцы мадэрнізму Барселоне, не займалася б ён інфармацыйным фіглярствам, а стаўшы бы за барнай стойкаю ў тапасе Qu-Qu, варыў сафі russo і сафі irlandais, наливай whiskies да vodkas. Жыраваў бы Пяцрусь у нармалёвым жыцьці... П'яных падманваць лягчэй, чым цвяроўозых.

І не прыдумляў я такога, а ўбачыў бармэ-

Пяцрусь Марцаў на ў Менску, а ў сталіцы мадэрнізму Барселоне, не займалася б ён інфармацыйным фіглярствам, а стаўшы бы за барнай стойкаю ў тапасе Qu-Qu, варыў сафі russo і сафі irlandais, наливай whiskies да vodkas. Жыраваў бы Пяцрусь у нармалёвым жыцьці... П'яных падманваць лягчэй, чым цвяроўозых.

І не прыдумляў я такога, а ўбачыў бармэ-

Пяцрусь Марцаў на ў Менску, а ў сталіцы мадэрнізму Барселоне, не займалася б ён інфармацыйным фіглярствам, а стаўшы бы за барнай стойкаю ў тапасе Qu-Qu, варыў сафі russo і сафі irlandais, наливай whiskies да vodkas. Жыраваў бы Пяцрусь у нармалёвым жыцьці... П'яных падманваць лягчэй, чым цвяроўозых.

І не прыдумляў я такога, а ўбачыў бармэ-

Пяцрусь Марцаў на ў Менску, а ў сталіцы мадэрнізму Барселоне, не займалася б ён інфармацыйным фіглярствам, а стаўшы бы за барнай стойкаю ў тапасе Qu-Qu, варыў сафі russo і сафі irlandais, наливай whiskies да vodkas. Жыраваў бы Пяцрусь у нармалёвым жыцьці... П'яных падманваць лягчэй, чым цвяроўозых.

І не прыдумляў я такога, а ўбачыў бармэ-

Пяцрусь Марцаў на ў Менску, а ў сталіцы мадэрнізму Барселоне, не займалася б ён інфармацыйным фіглярствам, а стаўшы бы за барнай стойкаю ў тапасе Qu-Qu, варыў сафі russo і сафі irlandais, наливай whiskies да vodkas. Жыраваў бы Пяцрусь у нармалёвым жыцьці... П'яных падманваць лягчэй, чым цвяроўозых.

І не прыдумляў я такога, а ўбачыў бармэ-

Пяцрусь Марцаў на ў Менску, а ў сталіцы мадэрнізму Барселоне, не займалася б ён інфармацыйным фіглярствам, а стаўшы бы за барнай стойкаю ў тапасе Qu-Qu, в